БАРЫ ДА УЬЛКЕЛЕНИ ПРОЛЕТАРЛАРЫ, БИРЛЕШИГИЗ!

ЛЕНИН ЁЛУ

КПСС-ни ОБКОМУНУ, ДАГЪЫСТАН АССР-ни ОЬР СОВЕТИНИ ВА МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНИ ОРГАНЫ
ОРГАН ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ДАГЕСТАНСКОЙ АССР

ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ

1918-нчи йылны апрель айындан башлап чыгъарыла

ХАМИСГЮН
22
МАРТ
1990
№ 35 (10521)

Багъасы 3 кепек

ПРОФСОЮЗЛАНЫ РОССИЯ СЪЕЗДИ

МОСКВА. (ТАСС). 21-нчи мартда тахшагьарда Россияны профсоюзларыны учредительный съезди ачылгъан. Уллу Кремль къаласына 1500 делегат жыйылгъан.

Гюнлюк иш низам — онгача республика профсоюз центрын яратыв. Гьалиги жамият-политика шартларда республикаланы онгачалыгъы арта. Шолай шартларда загьматчыланы ихтиярларын ва пайдаларын якълав тувраданы-тувра оьзю шо республикаларда чечилме герек. Съездде сёз янгыз янгы къайдадагъы къурум структураны гьакъында бармай, Россияны гючлю-харлысыз профсоюзларыны гётеривлю гьакъында бара. Россияны профсоюзларыны санаву 77 миллион адам бар. Олар герти кюйде онгачалыкъны сюе.

Делегатлар ВЦСПС-ни председателини заместители И. Е. Клочковну докладына тынглагъан. КПСС-ни ЦК-сыны Политбюросуна членликге кандидат, РСФСР-ни Министрлер Советини Председатели А. В. Власов чыгъып сёйлеген.

Совет Союзну Коммунист партиясыны Центральный Комитетини Пленуму гьакъында

ИНФОРМАЦИЯ БИЛДИРИВ

1990-нчы йыл 16-нчы мартда КПСС-ни ЦК-сыны Пленуму ишин давам этген. Пленумда КПСС-ни Уставыны проекти ва гюнлюк низамны оьзге масъалалары арагъа салынып ойлашылгъан.

Пленумну ишинде партияны шагьар, район комитетлерини, бир-бир башлапгъы партия къурумланы парткомларыны секретарлары, шолай да КПСС-ден СССР-ни халкъ депутатлары ортакъчылыкъ этген.

Чыгъып сёйлегенлер: СССР-ни Оьр Советини Экологияны ва табии ресурсланы асувлу кюйде пайдаландырывну масъалаларына къарайгъан комитетини председатели К. Салыков, Карагандадагъы металлургия комбинатны болат иритивчюсю К. З. Ромазанов, Украинаны Компартиясыны Полтава обкомуну биринчи секретары А. С. Мякота, КПСС-ни Ханты-Манси обкомуну окружкомуну биринчи секретары В. А. Чурилов, Тюмень область, КПСС-ни ЦК-сыны секретары Е. К. Лигачёв, Совет Армияны ва Дав-Денгиз Флотну Баш политика управлениесини начальниги А. Д. Лизичев, КПСС-ни Татар обкомуну биринчи секретары М. Ш. Шаймиев, «Ижевск механика завод» деген производство бирлешивню парткомуну секретары Г. В. Сивец, КПСС-ни ЦК-сыны янындагъы Жамият илмуланы академиясыны ректору Р. Г. Яновский, Къазахстанны Компартиясыны ЦК-сыны биринчи секретары Н. А. Назарбаев, КПСС-ни Ворошилов райкомуну биринчи секретары А. И. Земсков, Москва шагьар, Донецк областны Макеевка шагьарында «Совет» деген шахтаны парткомуну секретары С. В. Рафаилов, Иркутск политехника институтну парткомуну секретары Б. Б. Пономарёв, Литваны Компартиясыны заманлыкъ ЦК-сыны (КПСС-ни платформасында) биринчи секретары М. М. Бурокявичюс, КПСС-ни ЦК-сыны секретары Л. Н. Зайков, Украинаны Компартиясыны ЦК-сыны экинчи секретары С. И. Гуренко, Москва оьр партия школаны парткомуну секретары В. И. Митрохин, КПСС-ни Тула обкомуну биринчи секретары Г. Ч. Ширшин, Куйбышевдеги авиация заводну слесары-жыйывчусу Г. И. Ануфриев, КПСС-ни Ростов обкомуну биринчи секретары Б. М. Володин, КПСС-ни Москва шагьар комитетини биринчи секретары Ю. А. Прокофьев, Минскидеги сагьатлар чыгъарагъан заводну парткомуну секретары В. В. Чикин, Украинаны Компартиясыны Черкасск обкомуну биринчи секретары А. А. Ружицкий, Туркменистанны Компартиясыны ЦК-сыны биринчи секретары С. А. Ниязов, Москва областда КПСС-ни Жуковский шагьар комитетини биринчи секретары Ю. Н. Шогин.

КПСС-ни Уставыны проектин ахырына ерли ишлетивге ва ЦК-ны Пленумуну оьзге документлерин гьазирлевге байлавлу Редакция комиссияны атындан Г. П. Разумовский чыгъып сёйлеген.

Пленум «КПСС-ни XXVIII съездин чакъырывну, партияда гьисап берив-сайлав кампанияны оьтгеривню болжалларыны, съездни делегатларыны вакиллигини нормасыны ва сайлавну ёругъуну гьакъында» къарар къабул этген.

Пленум, гелген замечаниелени ва болгъан арагъа салып ойлашывну гьисапгъа алып, КПСС-ни Уставыны проектин ахырына ерли ишлетмекни Редакция комиссиягъа ва ЦК-ны Политбюросуна тапшургъан (проект печатда чыгъарылажакъ).

Пленумда Россия партия конференцияны оьтгеривню гьакъында къарар къабул этилген.

Пленум КПСС-ни Центральный контрольный-ревизионный комиссиясыны гьакъындагъы положениени проектин арив гёрген.

КПСС-ни ЦК-сыны Пленумуну ахырында М. С. Горбачёв чыгъып сёйлеген.

Шону булан КПСС-ни ЦК-сыны Пленуму оьзюню ишин тамамлагъан.

КПСС-ни ЦК-сыны Пленумунда 16-нчы мартда

М. С. Горбачёвну сёйлевю

Председательлик этеген ёлдаш Горбачёв М. С. Ёлдашлар, мен гьали балики, редакционный комиссияны атындан ёлдаш Разумовскийге сёз берирмен.

Тек инг башлап партияны яшаву учун принципли агьамияты булангъы масъалалагъа байлавлу болуп, Пленумда оьтгерилген дискуссияны [illegible] жамлашдырмагъа сюер эдим. Дискуссияны, критикалы замечаниелени барышын жамлашдыра туруп, мен булай затланы эсгермеге сюер эдим.

Биринчиси. КПСС-ни Центральный Комитетини Платформасына тиеген зат. Ол халкъгъа берилген ва партияда, жамиятда арагъа са- [illegible]

Мунда яхшы кюрчю бар. Кёплер партия жыйынлагъа чыгъарылгъан, айтылынгъан затланы проект къабул этген деп эсгериле. Мунда ёлдашлар ону ким язгъан, авторy кимдир деп сорай эдилер. Янгыртып къурувну стереотиплери ишлемек бар: ким буса да, бирев язгъан деп ва оьзгелери баягъысы шо къайтып барысыны да эсине гележек. Мен чи докладда Уставны альтернатив вариантларын ЦК нечакъыны алгъанны гьакъында айтгъан эдим, ЦК-ны комиссияларында Политбюрода шолар барысы да арагъа салынып ойлашылды. Шондан къайры да, партия къурумланы, коммунистлени замечаниелери, таклифлери бу- [illegible]

КПСС-ни XXVIII СЪЕЗДИН ЧАКЪЫРЫВНУ, ПАРТИЯДА ГЬИСАП БЕРИВ-САЙЛАВ КАМПАНИЯНЫ ОЬТГЕРИВНЮ БОЛЖАЛЛАРЫНЫ, ВАКИЛЛИКНИ НОРМАСЫНЫ ВА СЪЕЗДНИ ДЕЛЕГАТЛАРЫН САЙЛАВНУ ЁРУГЪУ ГЬАКЪЫНДА

1990-нчы ЙЫЛ 16-нчы МАРТДА КПСС-ни ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТИНИ ПЛЕНУМУНУ КЪАРАРЫ

1. КПСС-ни ЦК-сыны сентябрь (1989 йыл) Пленумуну къарарын алышдырып, Совет Союзну Коммунист Партиясыны гезикли XXVIII съездин 1990-нчы йыл 2-нчи июлда Москва шагьарда Кремлни Съездлер къаласында чакъырмакъ.

2. Съездни къаравуна тёбендеги масъалаланы бермек:

1) Янгыртып къурувну барышы ва партияны борчлары гьакъында. КПСС-ни Центральный Комитетини гьисап бериви. Докладчы — КПСС-ни ЦК-сыны Генеральный секретары ёлдаш Горбачёв М. С.

2) КПСС-ни [illegible]

[illegible] сайлавну ёругъуну гьакъындагъы таклифлени къабул этмек (бериле).

Къабул этилген ёрукъгъа къыйышывлу болуп, сайлангъан делегатланы списокларын область ва край партия конференциялар, союз республикаланы компартияны съездлери, Украинаны, Белоруссияны, Узбекистанны ва Къазахстанны компартияларында — область партия конференциялар, Москва шагьарда — КПСС-ни район конференциялары онгара ва КПСС-ни XXVIII съездине бере.

Совет Армияны ва Дав-Денгиз [illegible]

[illegible] ны демократлашдырмакъ муратларда токъташдырмакъ:

оьзге кандидатлагъа бакъгъан якъда тавушланы лап да кёп санавун алгъан, тек КПСС-ни членлерини жыйынында ортакъчылыкъ этгенлерини, конференцияны, съездни делегатларыны, партия комитетини членлерини яда оьзге сайланагъан органны членлерини тавушларыны яртысындан артыгъын алгъан кандидатлар сайлангъан деп гьисап этиле;

тийишли партия къурумну яда компартияны оьр органы [illegible]

[illegible] лифлени онгарывну, ону ич яшавун демократлашдырывну, партия массаланы гьакимлигин токъташдырывну таъмин этмеге тарыкъ.

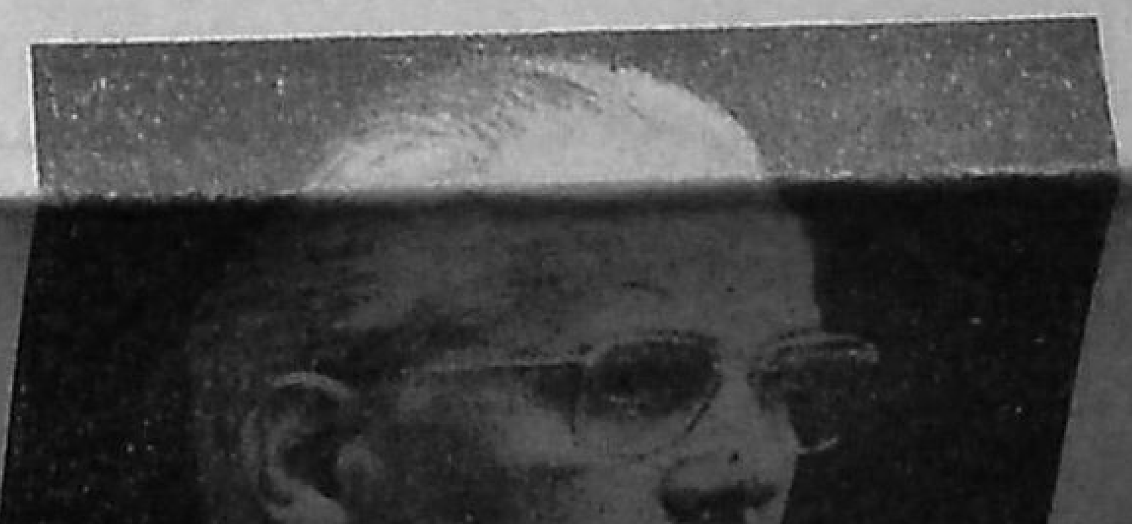
КПСС-ни XXVIII съездине гьазирлик гёрюв коммунистлени идея ва къурум якъдан бирлешдиривге, гьар партия къурумну чалышывун артдырывгъа, жамиятда КПСС-ни авангард ролюн беклешдиривге, янгыртып къурувну тереnлешдиривню масъалаларын чечивде ону активлешдиривге болушлукъ этмеге герек.

СССР-ни Оьр Советини Председатели гьакъында

СОВЕТ СОЦИАЛИСТ РЕСПУБЛИКАЛАНЫ СОЮЗУНУ ХАЛКЪ ДЕПУТАТЛАРЫНЫ КЪАРАРЫ

СССР-ни Халкъ депутатларыны съезди къарар эте:

СССР-ни Оьр Советини Председатели этип ёлдаш Лукьянов Анатолий Ивановични сайламакъ.

М. С. Горбачёвну ...

Председательлик этеген ёлдаш **Горбачёв М. С.** Ёлдашлар, мен гьали баликн, редакционный комиссияны атындан ёлдаш Разумовскийге сёз берирмен.

Тек инг башлап партияны яшаву учун принципли агьамияты булангъы масъалалагъа байлавлу болуп, Пленумда оьтгерилеген дискуссияны къысгъача жамлашдырмагъа сюер эдим. Дискуссияны, критикалы замечаниелени барышын жамлашдыра туруп, мен булай затланы эсгермеге сюер эдим.

Биринчиси. КПСС-ни Центральный Комитетини Платформасына тиеген зат. Ол халкъгъа берилген ва партияда, жамиятда арагъа салынып ойлашылып да тура. Шогъар байлавлу болуп, ону айры-айры положениелерини осал ерлери гёрсетилген мундагъы сёйлевлени де къошуп, мен шону съездни алдындагъы дискуссияны бир бёлюгю, гьали бар пикрулары ва энниден сонг да айтылажакъларын да гьисапгъа алмакъ булан къошум гьисапда къабул этемен, шону съездге арагъа салып ойлашывгъа бережек. Съездни алдында оьтгерилежек бютюн дискуссияны гьасиллери йимик, шу замечаниелени гьисапгъа алмакъ булан биз ахырда гьакъыкъатлагъа жавап береген ва ону чалышывуна инамлы кюйде перспектива береген шо партия программалы документге чыгъарбыз деп ойлашаман. КПСС политика авангардны ролюндан отказ этмей ва партия документлеринден таба чалышывуну программасын билдирмеге къаст эте, оьсювню перспективасын биз нечик гёрегенлигибизге оьзюню къаравун айтмагъа къаст эте — жамият документ ала, шону агьамиятлы маънасы болажакъ.

Мен дискуссияны бу бёлюгюне сесленгенде йимик де болдум. Шо биринчиси.

Экинчиси. Уставгъа гёре. Мен ойлашагъан кюйде, КПСС-ни ЦК-сында гьали арагъа салынып ойлашылып турагъан проектни савлай кюйде шекликни тюбюне бирев де салмагъан, маънасына ва формасына гёре ол оьзюн гери урма тюшеген гьалда экен демеген.

Мунда яхшы кюрчю бар. Кёплер партия жыйынлагъа чыгъарылгъан, айтылынгъан затланы проект къабул этген деп эсгериле. Мунда ёлдашлар ону ким язгъан, автору кимдир деп сорай эдилер. Янгыртып къурувну стереотиплери ишлемек бар: ким буса да, бирев язгъан деп ва оьзгелери барыгъысы шо къайтып барысыны да эсине тележек. Мен чи докладда Уставны альтернатив вариантларын ЦК нечакъыны алгъанны гьакъында айтгъан эдим, ЦК-ны комиссияларында Политбюрода шолар барысы да арагъа салынып ойлашылды. Шондан къайры да, партия къурумланы, коммунистлени замечаниелери, таклифлери булангъы хыйлы кагъызлар да алынды. Шо саялы да, шо, айтмагъа бир, кабинетде гьазирленген къайсы буса да бир тюрлю кантор документи гьакъындагъы пикрулар булан рази этмеге ярамайгъанлыкъ булан ёлдашлар рази болур деп ойлашаман.

Шогъар да къарамайлы, мунда кюрчю бар буса да, язув къайдада гелген замечаниелер болса да, ЦК-ны членлерини, партия комитетлени секретарларыны, айрокъда шагьар комитетлени ва район комитетлени секретарларыны — биз мунда чакъыргъанларыны — сёйлевлерине шо кюрчю мекенли кюйде байлашдырывгъа харлы экенликни гёрсете.

Чыгъып сёйлейгенлеге тынглай туруп мен белгили этген эдим. Шолар да, мени эсиме гелеген кюйде гёз алгъа тутма герекли айры-айрылары айрокъда гючлю кюйде айтылды. Шоланы барышы гьакъында ойлашмагъа герек ва къарагъанда, биз бугюн, ЦК-ны Пленумунда, проектни уьстюндеги ишни толу кюйде тамамлап битмесбиз. Тек гележекдеги ишни гьакъында, проектни уьстюнде биз нечик ишлежегибизни гьакъында шо айтмагъа бир редакционный комиссияны яда Политбюрону ойлары болуп къалмайгъан кюйде принципли затланы, гёрсетме герек затланы, уьстюнде биз нечик гьакълашажагъыны гьакъында сёйлешмеге тарыкъ.

Арты 2-нчи бетде).

1990-нчы йыл 1?-нчы мартда КПСС-ни Центральный Комитетини Пленумуну къарары

1. КПСС-ни ЦК-сыны сентябрь (1989 йыл) Пленумуну къарарын алышдырып, Совет Союзну Коммунист Партиясыны гезикли XXVIII съездин 1990-нчы йыл 2-нчи июлда Москва шагьарда Кремлин Съездлер къаласында чакъырмакъ.

2. Съездни къаравуна тюбендеги масъалаланы бермек:

1) Янгыртып къурувну барышы ва партияны борчлары гьакъында. КПСС-ни Центральный Комитетини гьисап бериву. Докладчы — КПСС-ни ЦК-сыны Генеральный секретары ёлдаш Горбачёв М. С.

2) КПСС-ни Центральный ревизионный комиссиясыны гьисап бериву. Докладчы — КПСС-ни Центральный ревизионный комиссиясыны председателини заместители ёлдаш Низовцева А. А.

3) КПСС-ни «Инсанлыкъ, демократ социализмге» деген платформасыны гьакъында.

4) КПСС-ни Уставыны гьакъында.

5) КПСС-ни Центральный контрольный-ревизионный комиссиясыны гьакъындагъы положениени гьакъында.

6) Партияны центральный органларын сайлавлар.

КПСС-ни платформасы ва Уставы булан байлавлу масъалаланы биринчи масъалагъа гёре докладда гёрсетилмеклиги муратгъа къыйышывлу деп гьисап этмек.

3. КПСС-ни XXVIII съездине вакилликни нормасын токъташдырмакъ — партияны 4 минг членинден бир делегат.

4. КПСС-ни XXVIII съездине делегатланы сайлавланы генг демократ кюрчюде, эришивлюкню ва альтернативныйликни шартларында, барыда да коммунистлени туврадан-тувра ортакъчылыкъ этивю булан оьтгерме тарыкъ деп гьисап этмек.

Партия къурулушуну ва кадрлар политикасыны масъалаларына къарайгъан КПСС-ни ЦК-сыны комиссиясы партия къурумланы, коммунистлени ва партияда тюгюллени таклифлерини кюрчюсюнде онгаргъан КПСС-ни XXVIII съездине делегатланы сайлавну ёругъуну гьакъындагъы таклифлени къабул этмек (бериле).

Къабул этилген ёрукъгъа къыйышывлу болуп, сайлангъан делегатланы списокларын область ва край партия конференциялар, союз республикаланы компартияларыны съездлери, Украинаны, Белоруссияны, Узбекистанны ва Къазахстанны компартияларында — область партия конференциялар, Москва шагьарда — КПСС-ни район конференциялары онгара ва КПСС-ни XXVIII съездине бере.

Совет Армияны, Дав-Денгиз Флотну, ич ва дазу асгерлени партия къурумларындагъы коммунистлер КПСС-ни XXVIII съездине делегатланы Савутлу Гючлени тийишли бирлешивлерини, асгерлерини журалары партия конференцияларында сайлай.

Тыш уьлкелердеги совет идараланы партия къурумларындагъы коммунистлер КПСС-ни XXVIII съездине делегатланы Москва шагьарда оьтгерилеген оьзюню партия конференциясында сайлай.

5. Партия къурумларда гьисап берив-сайлав кампанияны оьтгеривню ёругъун ва болжалларын союз республикаланы компартияларыны ЦК-лары, РСФСР-де КПСС-ни крайкомлары, обкомлары токъташдыра.

Шагьар (район партия къурулушу булангъы шагьарларда), округ, область, край партия конференцияларгъа, союз республикаланы компартияларыны съездлерине делегатлар сайлавланы ёругъун тийишли партия комитетлени пленумлары белгилей. Конференциялагъа ва съездлеге делегатланы сайлавланы, ва партия органланы къурувну барышында КПСС-ни XXVIII съездине делегатланы сайлавланы гьалиги къарары ва КПСС-ни янгы Уставы проектини положениеси булан токъташдырылгъан янашывланы пайдаланмакъны таклиф этмек.

6. Конференциялагъа ва съездлеге делегатлар сайлавланы, шолай да ёлбашчы партия органланы сайлавланы демократлашдырмакъ муратларда токъташдырмакъ:

оьзге кандидатлагъа бакъгъан якъда тавушланы лап да кёп санавун алгъан, тек КПСС-ни членлерини жыйынында ортакъчылыкъ этгенлерини, конференцияны, съездни делегатларыны, партия комитетни членлерини яда оьзге сайланагъан органны членлерини тавушларыны артысындан артыгъын алгъан кандидатлар сайлангъан деп гьисап этиле;

тийишли партия къурумну яда компартияны оьр органы болгъан партия жыйынны, конференцияны яда съездни партия комитетни биринчи секретарын (секретарын) яда оьзге сайланагъан адамны жыйынны, конференцияны яда съездни бары да составы булан сайланмакъны гьакъындагъы масъаланы чечмеге ихтиярлы бар. Шонда гележекде гьали сайланагъан адамны алышдырывну ёругъу токъташдырыла.

КПСС-ни Янгы Уставын къабул этгинче шо положениелерден ёлбашчылыкъ алмакъ.

7. Гьисап берив-сайлав жыйынларда, конференцияларда, союз республикаланы компартияларыны съездлеринде партия къурумлардагъы ишлени гьалына, партия ишни кюрчюден яхшылашдырывгъа байлавлу чаралагъа теренден ва бары да якъладан къарамакъ, партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны платформасыны, КПСС-ни Уставыны проектлерин арагъа салып ойлашмакъ. Гьисап беривлер ва сайлавлар, партияны съездине савлай гьазирлик гёрюв коммунистлени тюрлю-тюрлю пикруларын арагъа чыгъарагъанлыкъ, гьар къайсы пикругъа да гьюрметли кюйде янашывну, азаны оьзлени позициясын билдирмеге ихтиярына гьюрметли кюйде янашывну ругьунда оьтгерилегенлик бек агьамиятлы. Жыйынланы, конференцияланы ва съездлени конструктивный маънасын, жамиятда партияны ролюну ва чалышывуну уллу масъалаларына байлавлу таклифлени онгарывну, ону ич яшавун демократлашдырывну, партия массаланы гьакимлигин токъташдырывну таъмин этмеге тарыкъ.

КПСС-ни XXVIII съездине гьазирлик гёрюв коммунистлени идея ва къурум якъдан бирлешдиривге, гьар партия къурумну чалышывун артдырывгъа, жамиятда КПСС-ни авангард ролюн беклешдиривге, янгыртып къурувну теренлешдиривню масъалаларын чечивде ону активлешдиривге болушлукъ этмеге герек.

Янгыртып къурувну ишине берилген, партия къурумланы якълавундан пайдаланагъан, партия-политика къайдаланы уьйренген коммунистлени арасындан янгы гючлени партияны ишине къуршавгъа, партияда ёлбашчы ерлеге партияны XXVIII съездини къарарларыны кюрчюсюнде КПСС-ни янгыртывгъа герти маъна берме болагъан адамланы гёрсетивге айрыча тергев бакъдырмагъа герек болажакъ.

8. XIX Бютюнсоюз партия конференцияны токъташдырывларына къыйышывлу болуп, гележек партия съездлерде ва конференцияларда бирликдеги контрольный-ревизионный комиссиялар сайланмагъа болажакъ. Контрольный-ревизионный комиссиялар КПСС-ни XXVIII съездине ерли оьзлени практика ишинде КПСС-ни ЦК-сы токъташдыргъан заманлыкъ положениеден ёлбашчылыкъ алмагъа болажакъ. («Известия ЦК КПСС» 1-нчи номер, 1989 йыл).

9. КПСС-ни XXVIII съездине гьазирлик гёрювге байлавлу ишни, шогъар КПСС-ни ЦК-сыны членлерин ва членликге кандидатларын, ерлердеги партия активин генг кюйде къуршап, ачыкълыкъда ва аянлыкъда оьтгермекни ЦК-ны Политбюросуна тапшурмакъ. Съездге сайлангъан делегатланы арасындан КПСС-ни съездине аслу документлени ва къарарланы онгарывгъа байлавлу комиссияланы (группаланы) сайламакъ муратгъа къыйышывлу деп гьисап этмек.

... Совет Социалист Республикаланы Союзуну Халкъ Депутатларыны Къарары

СССР-ни Халкъ депутатларыны съезди **къарар этв:** СССР-ни Оьр Советини Председатели этип ёлдаш **Лукьянов Анатолий Ивановични** сайламакъ.

Анатолий Иванович Лукьянов 1930-нчу йыл 7-нчи майда Смоленскиде тувгъан. 1953-нчю йыл М. В. Ломоносовну атындагъы Москва пачалыкъ университетни битдирген. 1955-нчи йылдан берли КПСС-ни члени. Юридический илмуланы доктору, КПСС-ни ЦК-сыны члени.

Загьмат ёлун 1943-нчю йыл оборона заводну ишчиси гьисапда башлагъан. Университетни ва аспирантураны битдирген сонг СССР-ни Министрлер Советини янындагъы Юридический комиссияны старший консультанты болуп ишлеген. 1961 — 1976-нчы йылларда СССР-ни Оьр Советини Президиумуну Советлени ишини масъалаларына къарайгъан бёлюгюню старший референти, заведующийини заместители. 1976-нчы йылдан тутуп, КПСС-ни ЦК-сыны Къурум-партия ишлеге къарайгъан бёлюгюню консультанты. 1977 — 1983-нчю йылларда СССР-ни Оьр Советини Президиумуну Секретариатыны начальниги. 1983-нчю йылдан тутуп, КПСС-ни ЦК-сыны Умуми бёлюгюню заведующийини биринчи заместители, 1985-нчи йылдан тутуп, шо бёлюгню заведующийи. 1987-нчи йылны январындан тутуп, КПСС-ни ЦК-сыны секретары, 1987-нчи йылны ноябриндан башлап, бир вакътини ичинде КПСС-ни ЦК-сыны Административный органларыны бёлюгюню заведующийи. 1988-нчи йылны октябриндан тутуп, СССР-ни Оьр Советини Президиумуну Председателини биринчи заместители.

1981-нчи йылдан КПСС-ни Центральный ревизионный комиссиясыны члени, 1986-нчы йылдан тутуп, КПСС-ни Центральный Комитетини члени. КПСС-ни XXVI, XXVII съездлерини ва XIX Бютюнсоюз конференциясыны делегаты. 1988-нчи йылны сентябринде КПСС-ни ЦК-сыны Политбюросуна членликге кандидат этилип сайлангъан.

СССР-ни халкъ депутаты, РСФСР-ни Оьр Советини депутаты.

Октябрь Революция, Загьмат Къызыл Байракъ орденлер ва медаллар булан савгъатлангъан.

1989-нчу йыл 29-нчу майда СССР-ни Халкъ депутатларыны съездинде СССР-ни Оьр Советини Председателини биринчи заместители этилип сайлангъан.

1990-нчы йыл 15-нчи мартда СССР-ни Халкъ депутатларыны гезиксиз уьчюнчю съездинде СССР-ни Оьр Советини Председатели этилип сайлангъан.

РОССИЯ ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯНЫ ГЬАКЪЫНДА

1990-нчы ЙЫЛ 16-нчы МАРТДА КПСС-ни ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТИНИ ПЛЕНУМУНУ КЪАРАРЫ

1. КПСС-ни XXVIII съездине ерли Россия партия конференцияны чакъырмакъ муратгъа къыйышывлу деп гьисап этмек.

2. КПСС-ни XXVIII съездине Россия Федерацияны партия къурумларындан сайлангъан делегатлары конференцияны делегатлары болажакъ деп токъташдырмакъ.

3. Конференциягъа гьазирлик гёрювню ва оьтгеривню КПСС-ни ЦК-сыны Россия бюросуна тапшурмакъ. Шо муратларда тийишли партия комитетлени пленумларында сайлангъан (гьар къурумдан биревню) край, область, округ, Москва шагьар партия къурумланы, вакиллерини санавундан гьазирлик комитет къурмакъ.

КПСС-ни ЦК-сыны Пленумунда 16-нчы мартда М. С. Горбачёвну сёйлевю

(Башы 1-нчи бетде).

Уставны проектине гёре юрюлеген дискуссияны жамлашдыра туруп, мен, нечакъы не буса да биз нени уьстюнде токътагъанлыкъны айырмагъа сюер эдим, айтмагъа бир мен оьзлеге тергев берген замечаниелени жамлашдырмагъа шо бир вакътини ичинде, мен ойлашагъан кюйде, принципли агъамияты булангъы масъалалагъа байлавлу замечаниелени жамлашдырмагъа сюер эдим.

Инг башлап, ёлдашлар, халкъны оьзю шогъар чакъырагъан кюйде жамиятны алдына ва оьзюню алдына партия салагъан ахыр натижаланы шонда мекенли кюйде белгилеп, преамбулну ишини гьакъында айтылар.

Чыгъып сёйлегенлер шолай да партия оьзюне гёре иш гёрежек ва ол якълажакъ идея кюрчюлени ачыкъ кюйде белгилемекни якъладылар, шо бек агъамиятлы, неге тюгюл олар бютюн жамиятгъа да таклиф этеген коммунистлер учун да ёл гёрсетивчюлени арасында оьз юрюй.

Сонг, ёлдашлар, шо партияны оьр эшелонларындагъы гьалны кёп эсгермеге болсун учун, союз республикаланы ва шолай башгъаларыны Коммунист партияларыны ролюн артдырмакъны гьакъындагъы положениеде гёрсетив тапсын учун партияны демократлашдырывну идеялары Уставны бары да бёлюклерине сингенин якълап сёйлей. Лап да аслусу буса — Уставда дагъы да ачыкъ кюйде язылып турмагъа, партияда демократлашдырыв булай алгъанда неде гёрюнегени гьакъындагъы пикру яшавгъа чыгъарылмагъа герекликге — (ону Уставындан, ону нормаларындан таба) партия масъаланы гьакимлигин бегетивде. Сиз тергев берген бусагъыз, биз шогъар етишмеге къаст этдик. Коммунистлени таъсири бары да партия ишлеге байлавлу къарарлар чыгъарагъан делегатланы сайлавланы гьакъындагъы масъаланы олар оьзлер чечеген кюйде болмагъа герек. Проектде шолай язылгъан. Биз коммунистлерден партияда биринчи адамланы сайламакъны гьакъындагъы идеяны алдыкъ (бары да даражаларда) жыйынларда, конференцияларда. Тюзю, шо адамланы контроллукъну тюбюнден чыгъарып къоймагъа болагъан кюйдеги гьал тувулунмасмыкен деп шекленегенлер де бар эди. Шолай дюр, дюр. Тек коммунистлер оьзлени жыйынларында секретарланы гьакъындагъы масъаланы оьзлер чечмек учун яда округлагъа яда башлапгъы къурумлагъа оьзлер сайлагъан делегатлардан таба сайланмагъа къаст эте. Къайсы буса да бир болжалда ёлбашчылыкъ этеген адамланы оьзлер белгилеген. Балики, биз (партия масъалаланы гьакимлигини идеясына таби болгъан бусакъ, дагъы болмагъан заманда шону арагъа салып ойлашмакъ учун къоймагъа герек эдик. Шогъар да къарамайлы, бир-бир ерлерде шо масъаланы шекликни тюбюне сала.

Ахырда да ёлдашлар, демократияны ва низамны, демократ централизмни принциплерин янгыдан охувну идеяларын якълайгъанлар да шолар барысы да Уставны проектинден «демократ централизм» деген ат оьзю тайгъанлыкъ булан рази тюгюл.

Тавушлар. Залда жанланыв.

Горбачёв М. С. Белгилемеге герек. Янгы Уставгъа салынмагъа герекли янашывланы умуми кюйде якълай туруп, мен мунда ЦК-ны Пленумунда шо терминни сакъламагъа къаст этегенликни де гёремен.

Тавушлар. Дюр.

Горбачёв М. С. Айры-айры принципли масъалаланы дагъы да анализ этмеге сюемен. Бизде бир дискуссия болду. Политбюрода, партияда бирдагъы структураны къурмагъа имканлылыкъны Уставда къоймакъмы яда тюгюлмю. Мен гьисап этедим ва гьисап да этемен: шо партия структурасыны бузулувуна элтмеге герекли тюгюл. Тек, озокъда, партия ишини лап да тюрлю-тюрлю формалары болмагъа бола. Шо да, биз язгъан зат, кёп йылланы боюнда практикада пайдаланды. Мен Ставрополь край партия къурумунда ишлейген заманларда да, секретарланы Советлери, яшайгъан ерлерине гёре партия къурумланы бирлешивлери ва оьзгелери бар эди. Шо саялы да, болма ярай, дагъы да мекенли кюйде амалгъа гелтирмеге герек: сёз мунда структураны гьакъында бармай, ёлдаш Ружицкий де айтгъаны йимик, ишни формалары гьакъында бара. Шо теманы толу кюйде арадан тайдырмагъа тюшмей эди деп ойлашаман, неге тюгюл шо актив кюйдеги партия чалышыву учун колхозланы партия секторун пайдаландырмагъа имканлыкъ бере. Къысгъасы, мен структураланы янаша барагъан къайдасына къаршыман, тек ишни формаларыны тюрлюлюгюн эсгермекни яныман.

Гьали. Мунда эсгерилгени йимик, Уставны проектинде партия къурум таман чакъы ер тутмагъан. Шолай ёрав буса партия актив булан, партия комитетлени секретарлары булан оьтгерилген ёлугъувларда айтылды. Бугюн шо гьакъда оьзюню яхшы сёйлевюнде ёлдаш Сивец де айтды.

Шо гьакъда гезикли кюйде сёйленип турагъан заманда бизде Уставны гьазир проекти де бар эди. ЦК-да болгъан секретарларыны хыйлылары булай айтгъан: «Уставда сиз дагъы да къайтып шо башлапгъы къурумлагъа увакътюекге ерли бар затны язып бересиз». Шо ёкъ буса — иш гёрмеге имканлыкъ да бериле. Янгыз принципли кюйдеги политика ва идеология агъымлары тарыкъ, шоларда, къой партия къурумлар оьзбашына иш гёрсюнлер.

Шо саялы белгилемеге де тарыкъ. Биз, озокъда, башлапгъы партия къурумланы, коммунистлени ихтиярларын ва борчларын язмагъа болабыз, шолар барысы да, ёлдашлар гьар гюн олар этилмеге герекли затланы гьакъындагъы инструкциялар булан толуп къалажакъ. Сиз буса не затгъа къаршы ябушув юрютесиз. Терен гетивлерден баш къачырмагъа тарыкъ деп ойлашаман, увакътюекге ерлиги инструкциялар язывну ёлу булан бармагъа тюшмей. — Шо лап да буаукъ вариант, тек Устав бары затны инструкциягъа айландырып къоймас бугъай.

Мен ойлашагъан кюйде, КПСС-ден чыгъывну гьакъындагъы ихтиярлылыкъны гьакъындагъы проектни биз онгайлы кюйде язмагъанбыз.

Тавушлар. Дюр.

Горбачёв М. С. Шо гёнгюллю къурум. Шо оьзюнден гёнгюллю кюйде чыкъма бола деген затны гёз алгъа тута. Шо гьакъылгъа къыйыша. Чыгъывну гьар гезигине коммунистлер булай янашмагъа болмайгъаны башгъа иш. «Гетдинг буса бара гёр!» Шолай фактлар башлапгъы партия къурумларда арагъа салынып ойлашылынмагъа герек. Гьар гезик шону партиядан тайдыргъаны йимик айтмакъ тюз тюгюл деп ойлашаман, тек шолай факт айыпланмагъа герек, партия къурум да шондан тийишли гьасиллер чыгъармагъа оьзюню къарарын къабул этмеге герек. Эгер сиз рази бусагъыз, партия бир оьтгевюл йимик болмайгъан кюйде язмагъа тарыкъ.

Мен ойлашагъан кюйде, ёлдаш Чурилов кёп затны дурус эсгерди: бир-эки сёзлер къошмагъа тюше, бары да положениелерде дагъы болмагъан заманда, Уставдагъы талапланы яшавгъа чыгъарагъан механизмни эс этив болмагъа герек. Бир гезикде — гьисап берив, башгъа гезикде — сайланагъанлыкъ, уьчюнчю гезикде — контроллукъну тюбю ва шолай башгъалары. Шо якъдан алгъанда Устав оьзюн дагъы да ишлетмекни талап эте.

Гьали буса оьзю Уставны оьзюню дазуларындан тышда, тек шогъар байлавлу. XXVIII съездге гьазирлик гёрювге байлавлу комиссияны гьакъында. Бизде ЦК-ны комиссиясы бар, тек болма ярай, булай этме герекдир — КПСС-ни ЦК-сыны янында да союз республикаланы, обкомланы, крайкомланы, окружкомланы, шагьар комитетлени, район комитетлени, башлапгъы къурумланы ва актив коммунистлени — сёз айтма бажарагъанланы секретарларын тайдырар йимик комиссия къурмагъа герекдир. Шо пайдалы, тек демократиялы, вакилли орган болажакъ эди деп ойлашаман, шолардан таба бютюн почта, партия къурумлардан гелеген таклифлер оьтежек эди. Шону булан бирге де коммунистлерде аппаратгъа гетген бары да зат бир ерде батып къалды деген шеклик тувулунмас эди.

Сизин тапшурувугъузну кюрчюсюнде Политбюро партия къурумланы таклифлерин гьисапгъа алмакъ булан шолай комиссияны амалгъа гелтирмеге болур эди.

Россиягъа гёре. Докладда айтылынгъан затлар яшавгъа чыгъарылмагъа герек, Россияны партия къурумунда тувулунгъан гьазирлик гёрюв ишлени, процесслени юрютмеге герек. Баш къачырмагъа бизин ихтиярыбыз ёкъ, ЦК шону якъламагъа, къастланы бирлешдирмеге борчлу. Коммунистлени уллу отряды на бакъгъан якъда биз гьюрметсизлик гёрсетмеге болмайбыз. Шону онгача масъала этип де айырар эдим ва къысгъача принципли къарарлар къабул этмекни таклиф этер эдим.

Ахырда, гьисап беривлеге ва сайлавлагъа гёре биз документ къабул этмеге герек болажакъбыз. Шоланы къачан оьтгерейик деген масъалагъа гёре пикрулар алышдырыву, фифти-фифти, ярты-ярты. Яда балики, съезд болгъунчадыр?

Тавушлар. Съезд болгъунча.

Горбачёв М. С. Муна мен перерывден къайтып гелдим, папканы ачдым — телеграммалар. Арада-ягъадан бирлери болса тюгюл, барысы да булай гьисап эте: шону съездден сонг оьтгермеге тарыкъ. Балики, «соломоново къарардыр» — ерли партия къурумлагъа оьзлеге чечмеге ихтиярлар бермеге герекбиз? Лап ахырда да олагъа яхшы гёрюне чи. Шону Пленумда белгилемеге герек.

Ахырда да, уьчюнчюсю. Февраль Пленумда йимик, озокъда, бу мунда да, жамиятны оьсювюню ва партияны оьзюню оьсювюню бу гьалиги тарихи бёлюгюнде биз иш гёреген къайда булан уллу разисизлик барлыгъы гьис этиле. Мен оьзюм де шону бек теренден ойлашаман, уллу зат йимик къабул этемен ва оьзюмню уьстюме аламан. Савлай фронт булан иш гёрмеге герек деген ёлдаш Ниязовну, якълагъа гьазир бусам да. Минскидеги сагъатлар чыгъарагъан заводдан ёлдаш Чикин айтгъаны йимик, биз «окоплардан чыкъмагъа» гьазирбиз, гьатта чыкъгъанбыз, тек — гьужумгъа багъып къайсылай бармагъа герек? Тюз пикру Демек, биз, Политбюро, ЦК-ны Секретариаты, бютюн Центральный Комитет мунда критикагъа тарыгъаны учун жаваплылыкъны авадан пайын оьзлени уьстюне алмагъа борчлу.

Бир затны айтмагъа боламан: гьали заманны тас этмеге ярамай. Заман гьали йыллар булан да саналмай, жумалар булан санала. Шогъар гёре де, партияны бирлешдирмек учун, ону учун къысмат агъамияты булангъы, ону ролюну гючюне гёре айтгъанда буса янгыртып къурувну, бютюн жамиятны къысматлары учун агъамияты болажакъ бизин съездибизни яхшы шартларда оьтгермек учун яхшы турма герек.

Мунда чыгъап сёйлеген ва критикалы замечаниелер этген ёлдашланы инандырмагъа сюемен: олагъа тынгламагъа ончакъы онгайлы тюгюл буса да, тек биз шоланы къабул этебиз. Къабул этме тарыкъ.

Мунда айтылынгъан критикалы замечаниелени авадан пайы, озокъда, пикру къаравланы урушдурувгъа бакъдырылгъан дискуссияны гёрсете. Барысын да толу кюйде къабул этме ярамай. Бир-биревлер гьалиги заманны гьис этмей, ич ва тыш процесслени гьалиги оьсювю контекстинде партияны гьакъында ойлашмай. Догмалагъа байлагъанлыгъы, гьакъыланы ишлемейгенлиги оьзюн гёрсете. Бизде оьзюбюз шо янларыбызны алдын алма герекбиз, диалектика къайдада ва биз яшайгъан заманы, бизин жамиятыбызны оьзлеге багъып биз чакъыргъан муратларыбызны кюрчюсюнде ойлаша туруп, алгъа багъып юрюмеге тарыкъ.

Бир-бир затлар гьали де мунда съездни алдындагъы дискуссияда гёрсете. Оьзю XXVIII съездде де шо гьакъда сёз юрюжек деп ойлашаман. Шондан къачмассан. Биз гьали принципли кюйдеги идея политикада, политика якъдан янгыдан къурулувда бирлешмеге борчлубуз. Эгер де башлапгъы партия къурумда, шагьар, область къурумларда, савлай партияда гьал шону талап эте буса, — шо заман айрылывну процесси болмагъа герек. Неге тюгюл, биз белгили позициялада — съездге Платформа таклиф этилген белгили позициялар булан, Уставгъа салынгъан принциплерде алгъа багъып баражакъбыз.

Дискуссияланы гьасиллерине гёре муна шуланы айтмагъа сюйген эдим. Гьали мен ёлдаш Разумовскийге сёз беремен.

КПСС-ни ЦК-сыны Платформасын уьйренебиз

Бир йимик янашыв ёкъ

Совет адамланы ихтиярларын ва борчларын тенглешдирив, ... къурув Ватанны бары да ватандашларындан экономика ва руг байлыкъланы беклешдиривде ва артдырывда, уьлкеде гуманный, демократиялы социализм къурувда оьзюню ёлув тайышывсуз кюйде юритмекни талап эте. Шогъар бай-

... пропагандист машгъул. Эсгерилген документлени пропаганда этив ва англатыв ишлер «Комсомольский», «Гьайдакъ», «Мажалис» совхозланы ва бир нече оьзге хозяйстволаны «Билим» жамиятларында яхшы салынгъан.

Лекторланы, докладчыланы, бары да идеология кадрланы, загьматчыланы, сёйлевлерини ...

...рукъ, загьмат коллективлерде, жамият къурумларда миллетчиликни кюрчюсюнде татывсузлукъ, салывлар милли политикада ишлени янгыртып къурувгъа нечик уллу зарал берегенни ташдыра.

Бизин районда даргилер, къумукълар, руслар ва украинлер, татлар ва татарлар, ...

...лис», «Янгыгент» совхозларда, Мажалис консерво заводда, район агрохимия бирлешивде ва бир тюрлю оьзге хозяйстволарда, къурумларда ёрукълу салынгъанны разилик булан эсгерме тюше. Шо хозяйстволаны, предприятиелени «Билим» жамиятларыны башлапгъы къурумларыны ... милли масъалаланы ...

ИНФОРМАЦИЯЛАР

«Ёмакъны» еси — гиччипавлар

Яшлар бавунда ерлер етишмейгени гьакъда колхозларда, совхозларда, заводларда ва оьзге къурумларда кёп эшитме бажарыла. Къызылюртдагъы фосфор тузлар чыгъарагъан заводда шо четим масъала толу кюйде чечилген деп айтма ярай. Артдагъы гюнлерде предприятиени яшавунда бирдагъы бир къуванчлы агьвалат болду. Айтагъаныкъ, шагьарны янгы ... 320 яш тар...

КПСС-ни ЦК-сыны Платформасын уьйренебиз

Бир йимик янашыв ёкъ

Совет адамланы ихтиярларын ва борчларын генглешдире туруп, янгыртып къурув *Ватанны бары да ватандашларындан экономика ва ругъ байлыкъланы беклешдиривде ва артдырывда, уьлкеде гуманный, демократиялы социализм къурувда оьзюню ёлун тайышывсуз кюйде юрютмекни талап эте.* Шогъар байлавлу болуп гьали КПСС-ни ЦК-сыны февраль Пленумуну, шонда М. С. Горбачёв этген докладны ва сёйлевюн, партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны Платформасын пропаганда этивню, ону терен кюйде уьйренивню, янгы таклифлени, пикруланы арагъа чыгъарывну уллу маънасы бар. Шо муратда бизин районну «Билим» жамиятыны правлениеси ва президиуму, ерлердеги башлапгъы къурумлары бир къадар иш оьтгере.

КПСС-ни ЦК-сыны февраль Пленумуну ва СССР-ни Оьр Советини уьчюнчю сессиясыны материалларын пропаганда этив булан районда иш гёреген «Билим» жамиятны 13 де башлапгъы къурумуну 200-ден де артыкъ члени-лекторлары, 50 докладчы, 33 пропагандист машгъул. Эсгерилген документлени пропаганда этив ва англатыв ишлер «Комсомольский», «Гьайдакъ», «Мажалис» совхозланы ва бир нече оьзге хозяйстволаны «Билим» жамиятларында яхшы салынгъан.

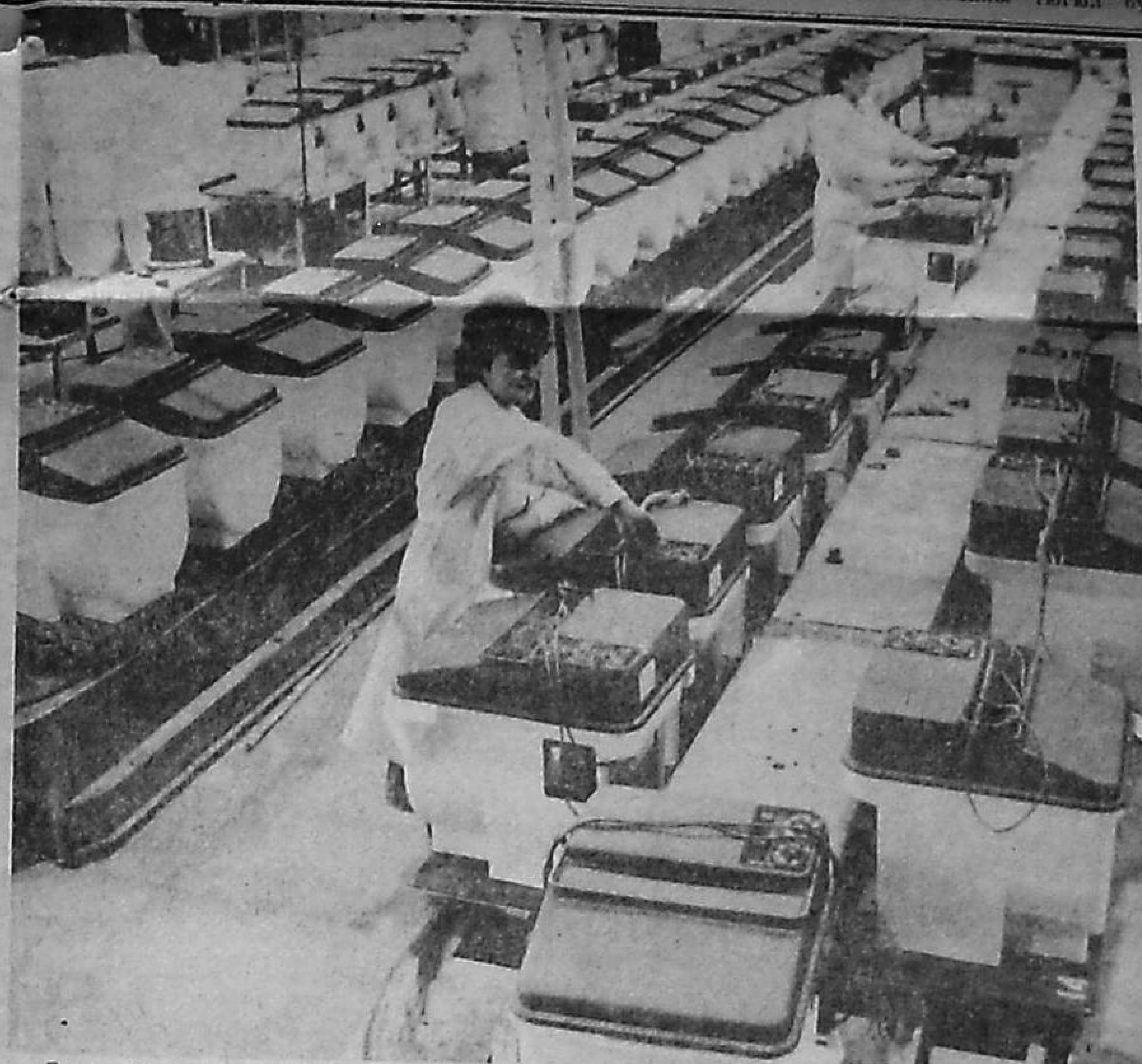
Лекторланы, докладчыланы, бары да идеология кадрланы, загьматчыланы сёйлевлерини аслу хас яны — КПСС-ни XXVIII съездине партияны ЦК-сыны Платформасыны маънасын, СССР-ни Оьр Советини уьчюнчю сессиясы къабул этген законланы агьамиятын англайгъанлыкъ, КПСС-ни ва Совет гьукуматны ич ва тыш политикасын якълайгъанлыкъ.

КПСС-ни ЦК-сыны Платформасында: «Янгыртып къурувну, уьлкени гележегини къысматы кёбюсю якъдан милли аралыкъланы ёрукълулугъундан гьасил бола» деп эсгериле. Жамиятны лекторлары, шону гьисапгъа алып, оьзлени лекцияларында, докладларында ва лакъырлашывларында адамланы дослукъда, бирликде тарбиялавгъа бир тайпаланы миллетчилик чыгъышлары, миллетлени шовинист политикасы, ведомстволукъ, загьмат коллективлерде, жамият къурумларда миллетчиликни кюрчюсюнде тайывсузлукъ салывлар милли политикада ишлени янгыртып къурувгъа нечик уллу зарал берегенни ташдыра.

Бизин районда даргилер, къумукъулар, руслар ва украинлер, татлар ва татарлар, СССР-ни оьзге миллетлерини ва халкъларыны вакиллери яшай ва загьмат тёге. Шо миллетлени, халкъланы гьарисини оьз тарихи, адатлары, мердешлери бар. Бизин уьлкеде совет гьакимлиги токъташдырылгъандан сонг, оланы яшавунда, тарихинде, хыйлы алышынывлар болгъан. Халкъланы интернационал ва патриот ругьда тарбиялавгъа, яшавгъа янгы социалист мердешлени гийиривге ва къоллавгъа байлавлу оьтгерилеген чаралардa «Билим» жамиятны башлапгъы къурумлары, районну жамияты гьар миллетни, халкъны гёз алгъа тута. Бу ягъындан да бизде бир къадар иш этиле, кёп миллетли загьмат коллективлени членлерин интернационал ругьда тарбиялавда белгили сынав топлангъан. Шо иш «Мажалис», «Янгыгент» совхозларда, Мажалис консерво заводда, район агрохимия бирлешивде ва бир тюрлю оьзге хозяйстволарда, къурумларда ёрукълу салынгъанны разилик булан эсгерме тюше. Шо хозяйстволаны, предприятиелени «Билим» жамиятларыны башлапгъы къурумларыны членлери милли масъалаланы камиллешдиривге байлавлу таъсирли ва маъналы лекциялар охуй, лакъырлашывлар оьтгере.

Бугюнлерде районну «Билим» жамиятыны ерлердеги башлапгъы къурумларыны лекторлары, докладчылары, пропагандистлери оьзлени аслу къастын партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны платформасыны маънасын юртлу гьар загьматчыгъа, ишчиге ва къуллукъ агьлюге етишдиривге, олагъа англатывгъа бакъдыргъан. Шо ёл булан платформагъа тийишли тюзелтивлер, къошумлар этме къастлы.

М. ГЕРЕЙХАНОВ,
«Билим» жамиятны Гьайдакъ район къурумуну жаваплы секретары.

Горький шагьардагъы автомобиллер къурагъан заводгъа да конверсия етишген. Тарыкъ тюгюл станоклар елеген майданлар эркин этиле. Стандарт тюгюл ясандырывланы цехинде гьали «Элита» деген опуракъ жувагъан машинлер гьазирлейген производство ерлешген. Пластмассадан этилеген шолай машинлер булан бир вакътини ичинде 2 килограм къуру опуракъны жувмагъа да, къурутмагъа да бола. Шо журадагъы машинлер барабанларсыз ишлей. Бу йыл 140 минг «Элита» чыгъарылажакъ.

СУРАТДА: «Элита» деген опуракъ жувагъан машинлер.

Б. КЛИПИНИЦЕР ва Н. МОШКОВ чыгъаргъан сурат. (ТАСС).

ИНФОРМАЦИЯЛАР

«Ёмакъны» еси —гиччипавлар

Яшлар бавунда ерлер етишмейгени гьакъда колхозларда, совхозларда, заводларда ва оьзге къурумларда кёп эшитме бажарыла. Къызылъюртдагъы фосфор тузлар чыгъарагъан заводда шо четим масъала толу кюйде чечилген деп айтма ярай. Артдагъы гюнлерде предприятиени яшавунда бирдагъы бир къуванчлы агьвалат болду. Айтагъаныкъ, шагьарны янгы микрорайонунда 320 яш тарбияланма болагъан «Ёмакъ» деген комбинаты пайдаландырывгъа берилди. Гьали заводну яшлар комбинатлары 4 бар. Оларда янгыз химиклени яшлары сакъланып къалмай. Группалагъа энергетиклени, къурувчуланы, оьзге касбуланы вакиллерини яшлары да къабул этиле.

Янгы комбинатда гиччипавлар яйнап оьссюн учун бары да онгайлыкълар болдурулгъан. Гьар группаны (олар мунда 14 бар) юхлайгъан ва ойнайгъан айрыча уьйлери онгарылгъан. Онда къайры да, уллу спортзал ишленген, музыкагъа уьйренмек учун да бина гёрсетилген.

Унутулгъан бав

Къызылюрт шагьарда экология якъдан заралы тиеген предприятиелер бары гёз алгъа тутулгъанда, терреклени, уьлкюлени ва оьзге яшыллыкъланы къоруп сакъламa тюшегенликни уллу маънасы бар. Амма шогъар да къарамайлы, шагьарда яшыллыкъны болдурувгъа, барларына тийишли къуллукъ этивге тергев ёгъу тамаша тие.

Язбашны бу гюнлеринде тереклени бутайгъанланы гёрме бола. Тек олар «ишлейген» кюйге къарагъанда, тереклеге языгъынг чыгъа. Къолларына уллу балталар да, бычгъылар да алып, сюйген-сюйген бутакъны гесип, адамланы сюондюрме болагъан тереклени, къолайсыз сакъатлагъа айландырып къоя.

Сонг да, шагьарны эсги районунда тезде салынгъан бав бар. Гьали буса шо бютюнлей унутулгъан ва ташлангъан деп айтма ярай. Ону ичинде адам ял алма болардай онгайлыкълар болдурулмагъан, яйны ялавлу гюнлеринде буса сув салынмайгъангъа гёре тереклер къуруй.

Загьмат коллективлерде

БАРЫ ДА ЗАТ ЗАГЬМАТЧЫ УЧУН

Партия оьзюню алдына экономика реформаны оьсдюрювню лап аслу масъалалардан бириси этип салгъан. Гьали кёбюсю предприятиелер, оьрден, пачалыкъны янындан гёрсетилеген харжлардан къайры, оьзлерде ишлейген загьматчыланы социальный масъалаларын чечмек учун бакъдырылагъан харжланы оьзлер топламагъа ихтиярлы.

1989-нчу йыл бизин 6 номерли ПМК техника-экономика яндан гёз алгъа тутгъан планларын инамлы кюйде яшавгъа чыгъарды. Шо йыл бизин гьаракатыбыз аслу гьалда Тальминский сугъарыв системаны ишге салмакъ учун бакъдырылгъан эди. Шо уллу памусну кюте туруп, биз 7 миллион манатны ишин кютдюк. 1800 минг манат хайыр алдыкъ. Шо уьстюнлюклени къолда этмек учун бизге хозрасчёт къайдада ишлевню экинчи моделине чыкъгъанлыкъ яхшы кёмек эди. Бирев-биревню контроль этивню чек формасын гийирдик, загьматны къурувну вахта къайдасын къолладыкъ. Шо ва шолагъа ошагъан оьзге чаралар гьар манатгъа этилеген ишлерден алынагъан хайырны оьлчевюн артдырмагъа ва огъар этилеген тергевню гючлендирмеге имканлыкъ тувдурду.

Натижада план булан алма герекли 1817 минг манатны орнуна 3304 минг манат хайыр алмагъа болдукъ, демек, хайыр алывну планы 182 процентге ерли гётерилди. Гьасили, социальный масъалаланы чечмек учун харж топламагъа яхшы имканлыкълар тувулунду. Яшавлукъ масъалаланы чечивню фондуну гьисабына биз, бары да онгайлыкълары булангъы къонакъ уьй къурдукъ. Каспий денгизни ягъасында 420 минг манат харж этип, 50 адамгъа ери булангъы ял алагъан база ишледик. Бу йыл шо базада дагъы да 20 минг манатны харжы этилежек. Шо харжгъа гьарисинде 40 адамгъа ери булангъы эки бина къурулажакъ.

Бизин загьмат коллективни советини къарары булан отпускагъа чыгъагъан гьар ишчиге ва инженер-техник къуллукъчугъа алапасыны орта гьисабындагъы оьлчевюнде шабагьат акъча бериле.

Алда гьар йыл чалтик чачагъан чеклени онгарагъан вакътиде шо ишлерде ортакъчылыкъ этегенлеге эки айны узагъында учуз багьасындан тюш аш бериле эди. Гьали шо вакъти он айгъа ерли узатылгъан. Демек, бизин гьар къуллукъчугъа он айны узагъында ашамлыкъ учун гьар гюнюне 1 манат бериле. Шо харжлар учун биз 100 минг манат гёрсеттенбиз.

Загьматчыны социальный масъалаларын чечмек учун айырылагъан акъчабыз болмакълыкъ загьмат коллективни советине ишчилени ишге байлавгъа ва оланы ишге муштарландырывгъа бакъдырылгъан тутумлу чараланы гёз алгъа тутмагъа да имканлыкъ берди. Эгер жагьил адамлар бизде арасын бёлмеген гьалда уьч йыл ишлесе, огъар уьч минг манат ссуда акъча бериле. Шондан сонггъу вакътиде шо ссудадан процент акъча алынмай. Он йыл ишлесе шо акъча ПМК-ны янындан гьавайын гьисапда тёленип къала. Мунда, озокъда, ишчини ишге янашагъан къайдасы да гёз алгъа тутула.

Бизин ПМК-да артдагъы он йылны ичинде ишлеген ва гьали пенсиягъа чыкъгъан ветеранлагъа бир керенлик кёмек гьисапда 2 минг манат акъча берилген.

Савлукъ сакълавдагъы, билим берив тармакъдагъы ва аманлыкъны сакълавда чалышагъан органланы акъча маялагъа бакъгъан якъдагъы четим гьалын гёз алгъа тутуп, биз район больницаны счётуна, 3 номерли школагъа 20 мингер манат, райисполкомну хас счётуна 30 минг манат айырдыкъ. Бу ерде мен бир затны айрыча эсгермеге сюемен. Бизин загьмат коллективни совети шо 70 минг манатны оьрден гёрсетив берилип айырмагъан. Шо акъча, бар гьалны англап, гьакъ юрекден, шабагьат гьисапда берилген.

Гьали биз бизге деп оьрден гёрсетилген акъчагъа 16 квартирлик уьй къуруп турабыз. Санаторийлерде, курортларда ял алма, савлугъун беклешдирмеге сюегенлер, спорт булан машгъуллар, культура ишлер юрютмек учун 25 минг манат айыргъанбыз.

Бизде загьмат тёгеген бары да ишчилени ва къуллукъ агьлюлени ашамлыкъ продукталар булан таъмин этивню яхшылашдырывну чараларын гёре туруп, оьзюбюзню кёмекчи хозяйствобузну къурмакъ муратда къаст этип айланабыз. Бизге алда бош къалып турагъан 30 гектар ер берилген эди. Сюрюп, сугъарып дегенлей онгаргъан сонг шо ерден гетген йыл биз 50 центнер ашлыкъ алдыкъ, 500 адамгъа, килосун 20 кепекден гьисап этип, юзер кило дюгю бердик. Дюгю булан янгыз бизин ишчилерибизден къайры да, «Дагрисводстрой» ва «Дагводстрой» трестлени коллективлерин де таъмин этмеге болдукъ.

Бу йыл К. Либкнехтни атындагъы колхоз булан сёйлешип, шо хозяйствону 100 гектар ерин ижарагъа алгъанбыз. Шо ерде де чалтик оьсдюрмеге хыял этебиз. Натижада 400 — 500 тонна дюгю алмагъа умутубуз бар.

1990-нчы йыл 20 минг жижек сакъланагъан тавукъ ферма да къурма сюебиз. Шону проект-смета документлери де этилинген. Маялар да белгиленген. Амма ер белгилевде АПК-ны, оьзге идараланы янындан чатакъ салывлагъа тарыйгъаныкъ бизин талчыкъдыра. Тек бизин, айсенилик этип, артгъа тартылмагъа хыялыбыз ёкъ.

Болса да социальный масъалаланы чечмек учун бизин коллективде этилеген гьаракат гьали де етдиринкли тюгюл экенни биз англайбыз. Бизде загьмат тёгеген гьар адамны социальный-яшавлукъ якъдагъы талапларын толу кюйде кютмек учун бизгедагъы да кёп иш этмеге тюшежек.

Гь. КЪАРАГИШИЕВ,
Бабаюртдагъы 6 номерли ПМК-ны начальниги.

Гьайванчылыкъны гёзден гечирив

ОЙЛАШДЫРАГЪАН ГЬАСИЛЛЕР

Артдагъы йылларда республиканы айры-айры районларында, хозяйстволарында жамият гьайванчылыгъын оьсдюрювге байлавлу бир хыйлы ишлер этилген. Айрокъда малчылыкъны продукталылыгъы артгъан. Демек, гетген бешйыллыкъны да бу бешйыллыкъны оьтген вакътисин де тенглешдирип къарагъанда юн къыркъыв 1512 тоннагъа артгъан. Пачалыкъгъа сатып берив де 1629 тоннагъа яхшылашгъан. Процентге айландыргъанда шо да 106,5 бола.

Болдурулагъан къой этни къадары, сан яны да яман тюгюл. Эсгерилген вакътини ичинде шо да 7,9 минг тоннагъа артгъан, гьар юз къойдан алынгъан бала да алдагъысындан эсе хыйлы кёп. Къозуланы аман сакълавда да гёрмекли гьасиллеге етишилген. Малланы оьлегени 123,2 мингге кемитилген.

Бу уьстюнлюклер бары да гьайванчылыкъ тармакъда загьмат тёгювню янгы къайдалары генг кюйде къолланмагъа башлангъанлыкъны натижасында къолда этилген. Жамият гьайванланы санавун да продукталылыгъын яхшылашдырывда Ногъай, Акъуша, Ботлих, Кули районланы бир-бир хозяйстволары уьстюнлю кюйде чалыша.

Озокъда, умуми уьстюнлюклер айры-айры адамланы гёрмекли гьасиллеринден амалгъа гелегени ачыкъ. Эгер гьали бизге шолайланы гьакъында айтмагъа тюше буса, Ногъай районда «Червленые буруны» деген совхозну одаманы Абдулбек Мутиев, Тарумов районда «Октябрни 40 йыллыгъы» деген совхозну одаманы Гьасайни Магьамматов, Серѓокъала районда «Серѓокъала» совхозну одаманы Къурбан Магьамматов, Буйнакск районда «Къазаныш» совхозну одаманы Абдуллатип Ихласов йимик ёлдашланы атларын башлап эсгермеге тюше. Неге тюгюл, олар оьзлеге тапшурулгъан малланы орта семизлигин сакъламакъ, гьар юз къойдан алынагъан баланы санавун артдырмакъ учун оьзлени къолундан гелеген бары да затны этген. Гетген йыл ва бу йылны оьтген вакътисинде къазангъан натижалары да терсевю тарта.

Масал учун, Ногъай районда «Червленые буруны» деген хозяйствону одаманы...

лективге тапшурулгъан ана малланы гьар юзюнден 135 къозу алып, аман оьсдюрген.

Тек не хайыр, республиканы бары да хозяйстволарындагъы гьал шолай къурумлу тюгюл. Бир-бир колхозларда, совхозларда жамият гьайванланы санаву булан бирге продукталылыгъы да кемип тербей. Къойчулукъ тармакъларында къаршылашагъан кемчиликлер айрокъда бек гьалекликни тувдура.

Аянлашдырып айтгъанда, Ленин, Къазбек, Новолак, Гумбет, Гуниб, Лаваша, Лак районланы хозяйстволарында жамият гьайванланы санаву алдагъы йыллардан берли кемип тербей. Янгыз Къазбек районда алдагъы йыл булан тенглешдиргенде 1989-нчу йыл къойланы санаву 5118-ге кемитилген. Лаваша районда кемиген къойланы умуми санаву да 4651-ге етише.

Хасавюрт, Къызылюрт, Магьарамгент, Сулейман Стальск, Гьайдакъ, Хив, Курах, Совет, Цунта районланы колхозларында, совхозларында буса юн къыркъывну ва пачалыкъгъа сатып беривню къадары кемиген. Новолак, Табасаран, Гергебил, Курах районланы хозяйстволары да пачалыкъгъа гьариси 3 — 4 тонна юн кем сатгъан.

Бу ерде сатылагъан юнню сан яныны осаллыгъын да эсгермеге тюше. Шону яхшылашдырмакъ учун бир-бир хозяйстволаны гьайванчылары адамшавлу гьай этмей; бир-бир хозяйстволарда буса тийишли шартлар ёкъ.

Жамият гьайванланы санавун артдырывгъа бакъдырылгъан чаралар да гьар заман гёзленеген чакъы пайда бермей. Шогъар да гьайванланы жынслашдырывну, балагъа токътатывну, буваз гьайванлагъа къуллукъ этивню, къозуланы, бузавланы аман сакълавну гьалы къурумсуз экенлик себепли.

Айтгъаныбызны ачыкълашдырагъан шулай бир мисалгъа тергев бакъдырайыкъ. Республиканы айры-айры районларыны хозяйстволарында гетген йыл 123 минг ана къой къысыр къалгъан. Къысыр къалгъан къойлар Сулейман Стальск, Хив, Табасаран, Гергебил районланы хозяйстволарында айрокъда кёп.

Сонг да республиканы 13 районуну колхозларында, совхозларында гьар къойдан ...

меген, колхозланы, совхозланы фермаларында загьмат тёгювню алдынлы къайдалары къолланмай яда бек осал къоллана.

Немкъорай къуллукъ этилегени саялы пачалыкъгъа эт учун сатылагъан гьайванланы орта авурлугъу тийишли гесимге етишдирилмей. Ташдырып атгъанда, Дербент, Агул, Хив, Курах районланы хозяйстволары пачалыкъгъа тапшурагъан гьар къойну орта авурлугъу 19 — 28 килодан оьтмей. Гьайдакъ, Ахвах, Дахадаев, Лак, Лаваша районланы хозяйстволары пачалыкъгъа сатып берегеи этни къадары гетген йыл ва бу йылны оьтген вакътисини ичинде хыйлы кемиген.

Гьайванчылыкъ тармакъдагъы кемчиликлер таймайгъанлыкъгъа, тюзю, оьз заманында таман чакъы гьар тюрлю емлер топланмайгъанлыкъ да зараллы таъсир эте. Гьар тюрлю емлер етишмейгени саялы гьайванланы семиртеген «Кочубей», «Теречный» деген совхозлар толу гючюнде ишлемеге болмай тура. Савлай республикада гетген йыл тарыкълы емлени 91 проценти тюгюл топланмагъан. Гёчювюл гьайванчылыкъ булан машгъул хозяйстволаны ем базасы айрокъда осал.

Масала, Уланхол зонадагъы къойлар бу къышда 15 процентге, Кочубей зонадагъылары 29 процентге, Бакрес зонадагъылары 37 процентге, Мугъан зонадагъылары 7 процентге тюгюл емлер булан таъмин этилмеген. Республиканы бары да зоналардагъы гёчювюл гьайванчылыгъыны шу къышдагъы ем талаплары орта гьисапда 48 процентге кютюлген. Гьар йыл дегенлей Агул, Курах, Рутул, Новолак районланы хозяйстволарыны фермалары ем къытлыкъгъа тарый. Бу йыл да шолай.

Ойлашып къарагъыз, таман чакъы гьар тюрлю емлери болмагъан ерлерде жамият гьайванланы санавун, олардан алынагъан продукталаны къадарын, сан янын артдырып боламы?

Булай суални салгъаныбызны аслу себеби — гелеген къыш учун мугькам ем топлавну гьайы гьалиденокъ этилмеге тюше. Оьтген йылларда гьайсызлыкъ йиберген хозяйстволар бугюнденокъ ...

Гьали-гьалилерде М. Горькийни атындагъы Рус драма театрны уллу залында магьачкъалалылар ва къонакълар «Дагъыстан» деген янгы яралгъан пачалыкъ бийив ансамблини биринчи концертине къарадылар. Ансамблни программасында бизин республиканы халкъларыны бийивлери ва йырлары бар эди. Ансамблде тавлар элини бары да миллетлерини пагьмулу уланлары ва къызлары ортакъчылыкъ эте.

«Дагъыстан» деген ансамблге Къурбан Къурбанов ёлбашчылыкъ эте. Янгы яралгъан ансамблни биринчи концертин дагъыстанлы къаравчулар яхшы къабул этди.

СУРАТЛАРДА: Дагъыстан бийив; ансамблни пагьмулу йыравлары. **М. КЪУРБАНОВА** (солда), **С. РАМАЗАНОВА**, **А. АГЪАЛАРОВА**.

Гь. АБДУЛЛАЕВ чыгъаргъан суратлар.

Жавапдан бири де къачмас

Оьтген йыл Магьачкъалагъа гиреген ерде, ГАИ-ни постуну ювугъунда, Азербайжан ССР-ни Дивичинский ва Ахсуинский чагъыр заводларындан автоцистерналар булан спирт урлап барагъанланы бир группасы тутулгъан эди. Шогъар байлавлу ахтарыв ишлер юрюлдю. Суд жинаятчылыкъ ишни себеплерин токътатдырып, огъар таъсир этген шартланы барысын да аянлыкъгъа чыгъарды.

Натижада, талавурчулардан пачалыкъгъа къайтарылгъан спиртни багьасы 1 миллион 681 минг 181 манатгъа токътады.

Пачалыкъны малын уллу оьлчевлерде урлагъаны саялы Дагъыстан АССР-ни Оьр суду Ахсуинский чагъыр заводуну директору, уьч яшны ...

Избербаш шагьарда яшайгъан Къ. Муртазалиев де къатты жавапгъа тартылды, оланы да мал-матагъы чыгъарылып алынды ва 10 йылгъа эркинликден магърюм этилди.

Урлангъан спирт къайтарылып, ерлерине тапшурулгъан. Жинаятчылардан пачалыкъны пайдасына уьч «Жигули» ва бир «Волга» автомашинлер алынгъан. Судну къарары гери урулмай, РСФСР-ни Оьр судуну ягъындан алышдырылмай, гючге гирген деп гьисап этилди. Гьасили, талавурчулар такъсырлангъан.

Бу адамланы оьзлерден къайры дос-къардашын, агьлюлерини члeнлерин терен къайгъылагъа не затлар гелтирген? Шо суалгъа жавапны оьзю закон ачыкъ кюйде ...

ДАССР-ни Оьр судуну жинаятчылыкъ ишлеге къарайгъан суд коллегиясы гелген ойгъа гёре, пачалыкъны малын къоруп сакълавгъа жаваплы къуллукъчулар оьз борчларын кютегенде жаваплылыкъны, талаплылыкъны гьис этмей янашгъан. Спиртни, тийишли низам булан сакъламай, тергевсюз къоюп, директорланы сюйген кюйде иш гёрювюнден, чагъыр заводларда талам-танъышгъа имканлыкълар яратылгъан.

Озокъда, чагъыр заводланы къаравулчулары да оьз борчларына сувукъ-салкъын янашгъан. Материал байлыкъланы гелтиривде, йибериведе, регистрациясын этивде низамын бузгъаны да хыйлы кемчиликлеге ёл ачгъан.

Мисал учун, ОВО-ну (ве... тюгюл къаравул ...

не салгъанда, къаравулчу: «Мендеги документлерде спирт тюгюл, чагъырны йиберив регистрация этилген эди. Олар цистерналаны неден толтургъаны магъа белгисиз» деп ягъада къалмагъа сюйдю.

Газет охувчуланы янындан тюрлю суаллар тувулунмагъа бола. Неге булай уллу оьлчевлердеги жинаятчылыкъ ишге байлавлу янгыз алтав жавапгъа тартылып, къалгъанлары ягъада къала? Шо тюз. Гертиден де, урлангъан спиртни айланасында киселерин толтурмагъа муштарлы сутурлар дагъы да болгъан. Тек не хайыр, жинаятчылыкъ ишни ортакъчыларыны бирлери ахтарыв ишлер юрюлегенде менексиз далиллеге гёре такъсырдан къутулгъан.

Булай уллу оьлчевлердеги ... баш къошгъанлары-...

гъан, башгъа чагъыр заводда директорлукъ эте.

Дагъыстан АССР-ни Оьр суду булай гьал булан разилешип къалмагъан. Талавурчуланы къолундан спиртни сатып алгъаны саялы, дагъыда 13 адамгъа къаршы ахтарыв ишлер башлангъан.

Йиберилген кемчиликлени, законланы къыйыкъсытывланы гьисапгъа алып, Дагъыстан АССР-ни Оьр судуну жинаятчылыкъ ишлеге къарайгъан суд коллегиясы «Азерплодоовощвинограпромну», Дагъыстан АССР-ни ич ишлер министрини, прокуроруну атларына да гёрсетив этмекни гьакъында къарар чыгъаргъан.

Талавурчулукъда ортакъчылыкъ этгенлени гьариси, законну алдында тийишли жавап бермеге герек.

йыллыгъы» деген совхозну одаманы Гьасайни Магьаммаев, Сергокъала районда «Сергокъала» совхозну одаманы Къурбан Магьамматов, Буйнакск районда «Къазаныш» совхозну одаманы Абдуллатип Ихласов йимик ёлдашланы атларын башлап эсгермеге тюше. Неге тюгюл, олар оьзлеге тапшурулгъан малланы орта семизлигин сакъламакъ, гьар юз къойдан алынагъан баланы санавун артдырмакъ учун оьзлени къолундан гелеген бары да затны этген. Гетген йыл ва бу йылны оьтген вакътисинде къазангъан натижалары да тергевню тарта.

Мисал учун, Ногъай районда «Червленые буруны» деген хозяйствону одаманы оьзю къуллугъун кютеген къойланы гьар юзюнден орта гьисапда 143-ден де артыкъ бала алгъан. Буйнакск районда «Къазаныш» совхозну одаманы Абдуллатип Ихласов да оьзю башчылыкъ этеген колмей. Шогъар да гьайванланы жынслашдырывну, балагъа токътатывну, буваз гьайванлагъа къуллукъ этивню, къозуланы, бузавланы аман сакълавну гьалы къурумсуз экенлик себепли.

Айтгъаныбызны ачыкълашдырагъан шулай бир мисалгъа тергев бакъдырайыкъ. Республиканы айры-айры районларыны хозяйстволарында гетген йыл 123 минг ана къой къысыр къалгъан. Къысыр къалгъан къойлар Сулейман Стальск, Хив, Табасаран, Гергебил районланы хозяйстволарында айрокъда кёп.

Сонг да республиканы 13 районуну колхозларында, совхозларында гьар къойдан къыркъылгъан юн 1,8 килодан оьтмей. Муна Агул, Табасаран, Курах районланы хозяйстволарында шолай гьал бар. Неге тюгюл, жамият гьайванлагъа, айрокъда къойлагъа къарав заман талап этеген даражагъа етишдирилем талаплары орта гьисапда 48 процентге кютюлген. Гьар йыл деген лей Агул, Курах, Рутул, Новолак районланы хозяйстволарыны фермалары ем къытлыкъгъа тарый. Бу йыл да шолай.

Ойлашып къарагъыз, таман чакъы гьар тюрлю емлери болмагъан ерлерде жамият гьайванланы санавун, олардан алынагъан продукталаны къадарын, сан янын артдырып боламы?

Булай суалны салагъаныбызны аслу себеби — гелеген къыш учун мугькам ем топлавну гьайы гьалиденокъ этилмеге тюше. Оьтген йылларда гьайсызлыкъ йиберген хозяйстволар бугюнденокъ авлакъ оьсюмлюклени чачывгъа, къуллукъ этивге гечикмейген ёлну тутса яхшы. Шону учун буса республикада таман чакъы имканлыкълар бар.

Ш. ЮСУПОВ.

туну ювугъунда, Азербайжан ССР-ни Дивичинский ва Ахсуинский чагъыр заводларындан автоцистерналар булан спирт урлап барагъанланы бир группасы тутулгъан эди. Шогъар байлавлу ахтарыв ишлер юрюлдю. Суд жинаятчылыкъ ишни себеплерин токъташдырып, огъар тахсир этген шартланы барысын да аянлыкъгъа чыгъарды.

Натижада, талавурчулардан пачалыкъгъа къайтарылгъан спиртни багьасы 1 миллион 681 минг 181 манатгъа токътады.

Пачалыкъны малын уллу оьлчевлерде урлагъаны саялы Дагъыстан АССР-ни Оьр суду Ахсуинский чагъыр заводну директору, уьч яшны атасы Гьажимагьаммат Алиевни мал-матагьын чыгъарып алып, 15 йылгъа туснакъ этмеге къарар чыгъарды.

Къалгъан бешевю: Д. Алескеров, В. Жабрайылов, Н. Боюккишиев, В. Нобаталиев, ...жавапгъа тартылды, оланы да мал-матагьы чыгъарылып алынды ва 10 йылгъа эркинликден магьрюм этилди.

Урлангъан спирт къайтарылып, ерлерине тапшурулгъан. Жинаятчылардан пачалыкъны пайдасына уьч «Жигули» ва бир «Волга» автомашинлер алынгъан. Судну къарары гери урулмай, РСФСР-ни Оьр судуну ягъындан алышдырылмай, гючге гирген деп гьисап этилди. Гьасили, талавурчулар такъсырлангъан.

Бу адамланы оьзлерден къайры дос-къардашын, агьлюлерини членлерин терен къайгъылагъа не затлар гелтирген? Шо суалгъа жавапны оьзю закон ачыкъ кюйде бере — ачгёзлюлюк, малдан тоймайгъанлыкъ.

Мунда бирдагъы затгъа тамаша боласан. Бир гюнню ичинде, бир вакътиде, шонча уллу багьалагъа токътайгъан спирт нечик урлангъан?

...гъан суд коллегиясы гелген ойгъа гёре, пачалыкъны малын къоруп сакълавгъа жаваплы къуллукъчулар оьз борчларын кютегенде жаваплылыкъны, талаплылыкъны гьис этмей янашгъан. Спиртни, тийишли низам булан сакъламай, тергевсюз къоюп, директорланы сюйген кюйде иш гёрювюнден, чагъыр заводларда талам-такъышгъа имканлыкълар яратылгъан.

Озокъда, чагъыр заводланы къаравулчулары да оьз борчларына сувукъ-салкъын янашгъан. Материал байлыкъланы гелтиривде, йиберивде, регистрациясын этивде низамын бузгъаны да хыйлы кемчиликлеге ёл ачгъан.

Мисал учун, ОВО-ну (ведомствода тюгюл къаравул этивню бёлюгю) къаравулчусу Гьайдаровну гёз алдында спирт уьч автоцистернагъа къуюлгъан. Шону ол гёрмейген болуп токътагъан. Шофёрланы бириси судда шону эсге...

«Мендеги документлерде спирт тюгюл, чагъырны йиберив регистрация этилген эди. Олар цистерналаны недеи толтургъаны магъа белгисиз» деп ягъада къалмагъа сюйдю.

Газет охувчуланы янындан тюрлю суаллар тувулунмагъа бола. Неге булай уллу оьлчевлердеги жинаятчылыкъ ишге байлавлу янгыз алтав жавапгъа тартылып, къалгъанлары ягъада къала? Шо тюз. Гертиден де, урлангъан спиртни айланасында киселерин толтурмагъа муштарлы сутурлар дагъы да болгъан. Тек не хайыр, жинаятчылыкъ ишни ортакъчыларыны бирлери ахтарыв ишлер юрюлегенде мекенсиз далиллеге гёре такъсырдан къутулгъан.

Булай уллу оьлчевлердеги урулагъа баш къошгъанларыны, гьатта низам якъдан такъсырланмагъанлыгъы да хыйлы затны ойлашдыра. Олардан бириси Эйналов дагъы да уллу ишге чыгъарыл... директорлукъ эте.

Дагъыстан АССР-ни Оьр суду булай гьал булан разилешип къалмагъан. Талавурчуланы къолундан спиртни сатып алгъаны саялы, дагъы да 13 адамгъа къаршы уголовный ишлер башлангъан.

Йиберилген [illegible] ланы гьисапгъа алып, Дагъыстан АССР-ни Оьр судуну жинаятчылыкъ ишлеге къарайгъан суд коллегиясы «Азерплодоовощвиноградпрому», Дагъыстан АССР-ни ич ишлер министрини, прокуроруну атларына да гёрсатив этмекни гьакъында къарар чыгъаргъан.

Талавурчулукъда ортакъчылыкъ этгенлени гьариси, законну алдында тийишли жавап бермеге герек.

А. МАГЬАММАТОВ,
З. СЕДРЕДИНОВ,
Дагъыстан АССР-ни Оьр судуну членлери.

БОШ ШИШАЛАР ЕТИШМЕЙ

Заводну цехлеринден айланып, ишчилер булан лакъыр этген сонг коллективни арасында кёп тюрлю разисизликлер барлыгъы ачыкъ болду. Биринчилей ёлукъгъанда, заводну директору Юсуп Бутаевни къарсалап айланагъаны да, бизин биринчи соравларыбызгъа тиревлю, разисиз жаваплар къайтарагъаны да шогъар шагьатлыкъ эте.

— Онча макътанмагъа затыбыз ёкъ, — дей ол бизин мурадыбызны англагъан сонг. — Ишлерибиз яхшы тюгюл. Кимге айып салагъанны, четим гьалдан нечик къутулагъанны билмей, юрегинг ярыла. Къайда къарасанг да, лап да агьамиятлы масъалалагъа байлавлу, ким булан урунсанг да, бир тамаша гёнгюлсюзлюк, жаны аврумайгъанлыкъ, оьзюню башын авуртмай, башгъаланы айыплама сюегенлик, производствода да, дыгъарланы яшавгъа чыгъарывда да уллу низамсызлыкъ гьис этиле. Шолай гьал ишлейген адамларда да гёнгюлсюзлюкню тувудура. Натижада буса ишге зарал бола. Муну, гетген йыл аслу планларыбыз толмай къалды.

Гертиден де, бир вакъти шагьарда яхшы предприятие деп саналагъан Магьачкъаладагъы минерал сувлар ва эсиртмейген ичкилер чыгъарагъан завод арт вакътилерде осаллашмагъа башлагъан. Шагьарны загьматчылары заводну ишлейген кююнден рази тюгюл. Хасокъда яй айларда, яйны яллав гюнлеринде ичмеге салкъын сувлар, гьар тюрлю соклар, квас табулмай инжинеген гезиклерде, загьматчылар бары да айыпны заводгъа, сатыв-алыв къурумлагъа салып токътай. Шо да тюз.Шагьарны загьматчыларын толу кюйде таъмин этмек учун заводну имканлыкълары бар. Тек этмей.

— Биз гетген йыл 1450 минг манатны къадарына продукция чыгъармагъа герек эдик, — дей Ю. Бутаев. — Амма 1417 минг манатны къадарына тюгюл продукция чыгъармагъа болмадыкъ. Минерал сувлар, эсиртмейген ичкилер чыгъарывну планларыны толуву айрокъда бузукъ.

— Шогъар не себеп бар дагъы?

— Себеплер кёп, — дей Ю. Бутаев. — Бары да зат ичкичиликге ва алкоголизмге къаршы ябушувгъа байлавлу белгили къарар къабул этилинген сонг башланды. Гьали шо къарарны янгылыш болгъанлыгъын бары да халкъ англай. Биз буса шону янгылыш экенин биринчи гюнлерден тутуп гьис этдик. Шо къараргъа къыйышывлу болуп, ичкилер чыгъарагъан заводлар оьзлени продукциясын кемитди, аслу гьалда гьар тюрлю соклар, эсиртмейген ичкилер чыгъарывгъа гёчдю. Гьатта аз имканлыгъы бар оьзге тюрлю предприятиелер де лимонад цехлер ачмагъа башлады. Натижада бош шишалагъа къытлыкъ тувулунду. Алдонокъ шишалар чыгъарагъан предприятиелени базасын беклешдирмей башлангъан шо иш уллу пакарсызлыкъгъа ёл ачды. Гьали хас заводлар учун белгиленген шишалар гьар тюрлю увакъ предприятиелеге пайлана. Уьстевюне де, гьали янгыдан ичкилер чыгъарыв генглешмеге башлагъанда, бош шишалар аслу гьалда шо предприятиелеге гете. Биз буса, бош шишалар табып болмай, тиленчилеге айланып къалгъанбыз.

— Сизин талапларыгъызгъа гёре тийишли къурумлар булан байлагъан дыгъарларыгъыз бардыр чы? Шо дыгъарлагъа гёре заводну талапларын кютмекни гьайы неге этилмей?

— Дыгъарлар чы бар, — ден мюкюрлюк эте заводну директору. — Тек, дыгъарланы яшавгъа чыгъарывда да уллу пакарсызлыкълар тувулунгъан. Гьали предприятилеге бир тюрлю ихтиярлар берилгенде, дыгъарланы яшавгъа чыгъыву дагъокъ да бузулду, «Мен сагъа, сен магъа» дейген терс къайда гючге гирмеге башлады. Гьали биз дыгъарлар байлагъан предприятиелерден сама тийишли даражада бош шишалар алмагъа болмайбыз. Шону учун биз олагъа бизге де етишмейген къыт продукталаны, хаммалны бермеге борчлубуз. Озокъда, шо ишге пайда бермей, уьстевюне айрыча четимликлер тувудура.

Аслу гьалда заводгъа бош шишалар оьзге республикалардан геле. Гетген йыл 2 миллион 200 минг шиша гелтирилген. Бу йыл гёз алгъа тутулгъаны дагъы да аз. Демек, 1 миллион 800 минг шиша гелтирмек планлашдырылгъан. Озокъда, шо заводну талапларын кютмей. Шо саялы да республикада пайдаландырылгъан бош шишаланы загьматчылардан къайтарып жыйывну мекенли кюйде гьайын этмеге герек. Сатыв-алыв къурумлар шо масъалагъа осал тергев бере. Дагпотребсоюзну гёрсетивю булан буса республиканы тав бойда ерлешген 13 району бош шишаланы жыйывдан ва къайтарывдан эркин этилген. Шону натижасында тав районлагъа йиберилген шишалар пайдаландырылгъан сонг къайтып гелмей.

— Мунда бир къадар бизин айыбыбыз да бар, — дей заводну директору. — Биз, дыгъарлагъа гёре бизге заманында бош шишалар бермейген предприятиелеге штрафлар салып, оьзюбюзню ихтияларыбыздан толу кюйде пайдаланмайбыз. Бизге шо ихтиялардан пайдаланмагъа тюшежек. Десек де, мунда да четимликлер бар. Гьали де республикада къурулгъан «Стеклотара» деген база юридический къайдада бегетилип битмеген. Натижада биз шо къурумгъа штраф салмагъа болмайбыз. База янгыз бу йылны эки айыны ичинде бизге 1 миллиондан да артыкъ бош шиша борчлу.

— Озокъда, мунда бирдагъы бир агьамиятлы масъаланы эсгермей къоймагъа бажарылмай,—деп узата Ю. Бутаев оьзюню лакъырын.—Бизде бары да сувлар белгили бир къадарда углекислый газ къошулуп чыгъарыла. Гьали биз газны Къабарты-Балкъариядан ва Тольятти шагьардан гелтиребиз. Мунда да дыгъарланы яшавгъа чыгъарывда оьрде эсгерилген кемчиликлер тувулуна. Шо продукцияны заманында, таман даражада алып болмай инжинебиз. Шогъар да къарамайлы, Магьачкъаладагъы пиво заводда углекислый газ чыгъарагъан цехни къурулушу бир нече йыллар узатыла, ону къачан тамамланажагъы да белгисиз. Шо цех къурулуп битсе бизин заводну да толу кюйде таъмин этмеге болажакъ эди.

Биз директорну сёзлерине тынглап, ишчилени гьакъында ойлашабыз. Шолай кемчиликлер бар ерде ишчилени къасты, гьаракаты нечик болмагъа герек?

— Озокъда, бар кемчиликлеге директорну къарсалаву тюз, — деп, лакъыргъа къошула партия къурумну секретары Б. Гьажиев. — Тек, къыйынлыкълар, четимликлер бизин ругьдан тюшюрмей. Биз, бар къыйынлыкълагъа да къарамайлы, ишчилени белгиленген планланы толтурмакъ учун къуршамакъны, оланы яратывчу загьматын болдурмакъны гьайын этебиз. Гетген йыл аслу гьалда планлар толмай къалса да, бу йылны башындан тутуп, ишлерибиз мекенли яхшылашмагъа башлагъан.

Гертиден де, оьтген эки айны ичинде заводну коллективи етишген натижалар яман тюгюл. Шо вакътини ичинде план булан белгиленген 143 минг манатны орнуна 155 минг манатны къадарына продукция чыгъарылгъан. Мунда эсиртмейген ичкилер чыгъарагъан цехни уьстюнлюклерин айрыча эсгермеге ярай. Шо цехге бажарывлу специалист, мастер А. Абдурагьманов башчылыкъ эте. Цехде сувлар тёгеген эки линия бар. Ишчилени загьматын тюзевлю къурувну, алатланы асувлу кюйде пайдаландырывну натижасында цехни коллективи производствону асувлугъун бир къадар артдырмагъа бажаргъан. Натижада оьтген эки айны ичинде план булан белгиленген 25 минг деколитрни орнуна 32 минг деколитр гьар тюрлю эсиртмейген ичкилер чыгъарылгъан. Шо уьстюнлюклерде цехни ишчилери Б. Темирханова, А. Магьамматова, Б. Гьажиев ёлдашланы ва шолай кёп санавда оьзгелерини аслам пайы бар.

Бу йыл минерал сувлар чыгъарагъан цехни ишлери де яхшылашмагъа башлагъан.

— Биз заводну производство гючлери загьматчыланы толу кюйде таъмин этмеге болмайгъанын яхшы англайбыз, — дей директор Ю. Бутаев. — Шо саялы да заводну генглешдирмек учун чаралар гёрюле. Гьали «Дагестанская» деген янгы минерал сувну чыгъармакъ учун гьазирлик ишлер юрюле, шону учун быргъылар тартылып битген. Узакъ къалмай шо сув сатывгъа йиберилежек. Сонг да, заводда дагъы да уьч тюрлю янгы сувну, 6 тюрлю квасны технологиясы онгарылгъан. Гележекге дагъы да уллу планларыбыз бар. Янгы уллу завод къурмакъ учун гьазирлик гёрюле. Заводну проектлери, оьзге тюрлю документлери онгарылып битген. Республиканы агропрому темир ёл переездни ювугъунда ер де гёрсетген. Узакъ къалмай халкъ депутатланы Магьачкъала шагьар Советини исполкомуну къарарын къаравуллайбыз. Заводну къурулушу булан республиканы загьматчыларын минерал сувлагъа ва оьзге тюрлю эсиртмейген ичкилеге бакъгъан якъдагъы талапларын толу кюйде кютмеге имканлыкъ тувулунажакъ.

А. ВАГЬАБОВ.

Яхшы чалыша

Сулейман Стальск районда «Агъасиевский» совхозну загьматчы коллективини арасында Зейналабит Бабаев айрыча абурлана. Неге тюгюл, ол оьзюне тапшурулгъан техника алатланы аяп юрюте, асувлу пайдаландыра. Авлакъ ишлерде де актив ортакъчылыкъ эте.

Гьали мунда язлыкълар учун топуракъ гьазирлев, юзюмлюклеге, гюзлюклеге къуллукъ этив къызгъын кюйде узатыла. Шо ишлерде

М. ДАДАШЕВ.

Юзюмчюлер бек белсенген

Гьайдакъ районда «Янгыгент» совхозну 428 гектарда юзюмлюклери бар. Ишчилер борлалагъа къуллукъ этивню къызгъын кюйде узата. Бугюнлеге ерли 270 гектардагъы борлалар буталгъан, 175 гектар юзюмлюклени сыдра аралары сюрюлген, 106 гектары сугъарылгъан, 50 гектаргъа ювугъуна, къазыкълар гёмюлюп, теллер тартылгъан.

Коллективлени арасында генглешген социалист ярышда Наби Умаров, Абдулбасир Исмайилов ёлдашлар башчылыкъ этеген бригадаланы ишюрюй.Ишчилерден Айнулгьачилери алдынлыкъны алып ят Солтанбекова, Ханум Абзаева, Узипат Зубайылова ёлдашлар айрыча гьаракатчылыкъ гёрсете. Гь. ИСАЕВ.

ГЬАЗА НАВРУЗ ГЮНЮ МУБАРАК!

ГЬЮРМЕТЛИ ОХУВЧУ!

Къумукъ халкъны машгюр шаирлеринден бириси болгъан яхсайлы Манай (Абдулманап) Алибековну шу шиъругъу язбашгъы табиатдай къувнакъ, булакъ сувдай сюзюк, насу язбашгъы табиатдай къувнакъ, булакъ сувдай сюзюк, нарыстаны юрегидей таза. Ону гьар сатырына дегенлей инг назик юрек гьислер салынгъаны сезиле. Инсанланы, эллени арасында, бютюн дюньяда аманлыкъ, парахатлыкъ, дослукъ-татывлукъ болмаса бирдокъда ярамайгъанына тюшмесин. Оьзюнгден ихтиярсыз «Яшлар яйнасын, кюлеп ойнасын, ер юзюнде дав болмаса шо герек!» демеге сюесен.

Шулай эстетика гючю булангъы поэзия байлыгъыбызны, варислигибизни бугюн янгыдан, янгыртып къурувну гёзюнден таба янашып охумагъа да, уьйренмеге де заман гелген деп гьисап этемен.

Забит АКАВОВ,
филология илмуланы доктору, профессор.

Манай АЛИБЕКОВ

Язбашда яшлар айтагъан навруз

Навруз къутлап юрюйбюз, бугюнню байрам этип,
Шюкюр болсун худайгъа, шатландыкъ язгъа етип,
Гьаза навруз гюню мубарак.

Къыш гетди, гелди язбаш, яшнасын яшыл япыракълар,
Авур тонлар чечилсин, гийилсин яз опуракълар.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Аллы-яшыл гийинип, яшлар ойнап башласын,
Бав-бахча, адамурлукъ гюл-чечекдей яшнасын.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Ачылсын гюл-чечеклер, яшнасын яшыл отлар,
Парахатлыкъгъа чыкъсын дослар, къурдашлар, ятлар.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Къышдан гьаран къутулдукъ, хошгелди язбашыбыз,
Гьалал ёлда табулсун ашалагъан ашыбыз.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Гьалалдан мал къазанып, ашагъыз да тоюгъуз,
Уьч гюнлюк пана дюнья — яманлыкъны къоюгъуз.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Гьсап алмай къоймажакъ кепекни, нохуратны,
Дюнья сизге мюлк тюгюл, ойлагъыз ахыратны.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Дюньяда зулму этгенлер бири насип тапмагъан,
Насип тапгъан адамлар гьарам затны хапмагъан.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Гелигиз, биз ташлайыкъ уру-буру, ялгъанны,
Гишини гьакъы болмагъан, — аллагь гечер къалгъанны.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Геттен затгъа гьёкюнчлюк этмежекге шарт этип,
Эс табугъуз, адамлар, заманлар бара гетип.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Язбашны арив этеген бавланы гюл терегн,
Гюл-чечекдей ачылсын адамланы юреги,
Гьаза навруз гюню мубарак.

Рагьатлыкъда яшасын дюньяда адам уллу,
Юзю дос, ичи къара тюгюл аллагьны къулу.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Досну чырагъы янсын, оту сёнсюн намартны,
Аллагь насипли этсин рагьмусу бар чомартны.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Язбашда яшыл болур бавдагъы япыракълар,
Бир-бирин языкъсынсын дюньядагъы бар халкълар.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Женнетни емишлерин адам урлукъ язда ашар,
Уру-буру, хыянат тайса, халкъ арив яшар.
Гьаза навруз гюню мубарак.

Иншаллагь, болма ярай тезлик булан иргьат,
Дюньяда адамурлукъ яшасын пап-парахат,
Гьаза навруз гюню мубарак!

1906 йыл.

Эсинде къалсын

Гёнтю бар хоншу яшланы,
Кюлеп ачыгъыз къашланы,
Садыгъыз тюрлю ашланы,
Язбашдыр, навруз башланыр.
Уьюрюле печни тютюню.

Чечилген атайны тону,
Элене абайны уву,
Мубарак наврузну гюню!

Къой, демли болсун оьз ара,
Сюювге рагьму ахтара,
Гнев гелинге бозара,
Гелинчек назлы къызара.
Къазан къайнай, гёбюклене,
Къабаргъан къалач бюклене,
Базары бар кёрюклени.
Навруз гюню сени, мени
Гёнгюбюзде ачдыра гюл,
Гюлге къонсун гьашыкъ бюлбюл.
Гьислер гене елик тюгюл,
Гюл мубарак навруз гюню!
Къарлар ирий, сувлар агъа,
Яшыл къувлуй юртда ягъа,
Навруз етип юртлулагъа,
Сабанчыгъа — сагъа, магъа,
Къабудан юваш сес эте,
Вёртген бюрлени гёрсете,
Тавларда ташый оьзенлер,
Тюзлерде бавлар безенер.

Бавлагъа чыгъып гёзеллер,
Яшавлар, кюйлер тюзелер.
Оюбуз гьакъ, къастыбыз тюз,
Гирип гел, мубарак навруз!

Къуюлсун балдан пияла,
Шувшувлар бавдан кюй ала,
Хоншу къыз бираз уяла,
Оюбуз гьакъ, къастыбыз тюз,
Йырынг башла, гёзел навруз.
Биз де къошулайыкъ йыргъа,
Йырыбыз топлансын къыргъа,
Сюйсе къонсун къалкъы хыргъа,
Макъамын наврудан алсын,
Досланы эсинде къалсын.

Шо макъам харш бойгъа гёчсюн,
Отлавдагъы къойгъа гёчсюн,
Шаирдеги ойгъа гёчсюн,
Тек гюзюнде тойгъа гёчсюн,
Тойда биййип, тобукъ уруп
Халкъгъа алгъыш ёрай туруп,
Къонакъ тюшсюн бу якълагъа,
Язны ярыгъыш якъмагъа.
Оюбуз гьакъ, гёнгюл таза,
Гьаза навруз гюню, гьаза!

Вагьап ЗАГЬИРОВ

Сайлавланы гюнюнде къызларлылар тавуш бермеге гелгенлер. Берген тавушлары негьакъ гетгенни сюймеген буса ярай дагъы, депутатлар сайлама гелген бир нечелери, депутатланы сайламай, заводну 2 номерли общежитиесинде илинген бек багьалы дёрт бёркню сайлагъан. Алып шоланы да, сынсып къалгъанлар. Гьали олар дагъы сайлавлар къачан болар экен деп ойлаша буса ярай.

Сергокъала районну «Гамлинский» деген совхозуну фермасында яшлар бичен аракъгъа от салгъан. Натижада 20 тонна салам яллагъан.

лыгъын гючлендирген. Масала, Хасавюрт шагьардагъы къалын базарда савдюгер этип турагъан кёп адамлар тутулгъан. Эндирейли Ибрагьимов да, Акънада юртлу Магьамматов да, ботаюртлу Шабаков да, Ленинавул юртлу Салибиева да оланы арасында болгъан.

Бабаюртда тавушну язагъан бинада «Маяк-233» маркалы эки магнитофон, 80 кассет урлангъан. Шо ишни музыкасыз туруп болмайгъан культурный адамлар этген буса ярай.

8-нчи мартда ахшам Бабаюрт районну Тотаюртунда ичген бир нече жагьил оьтюп баргъан

ДАССР-ни МВД-сини пресс-группасы билдире

Шо гюн Хасавюрт шагьарда психодиспансерде учётгъа алынгъан Ситаров деген ватандаш Орджоникидзе орамдагъы 141 номерли уьйге от салгъан. Шонда ону анасы да, къызардашы да яшай. 4 минг манатны заралы болгъан.

9-нчу мартда геч сынгъан заман Лак районну Шара юртунда белгисиз бирев пенсионер къатын Т. Къасымованы уьюне гирген. Мен сени уланынгны яшыны къурдашыман. Краснодар крайда яшайгъан. Сенден минг манат акъча алмагъа йиберген эди, деген ол. Пенсионерканы акъчасы болмагъан. Янында бар 30 манат акъчаны берип йиберген. Шону да алып улан учгъангюйген, ёкъ болгъан.

Студентлени арасында урлайгъанланы санаву кёп болуп бара. Дагъыстан пачалыкъ педагогика институтну общежитиелеринде урулар айрокъда кёп. Гьали-гьалилерде Киров орамны 15 номерли уьйлериндеги общежитиеде 4-нчю курсуну студантини уьстюне гиеген затларын урлап гетген.

12-нчи мартда ДГУну 4 номерли общежитиесинде 17-нчи секциягъа эшикни киритин ачып гирген гишилер 250 манат акъча урлагъан.

«Жигули» машинни токътатгъан. Ону райэлектросетлерини электромонтёру Юсупов гьайдай болгъан. Эсиргенлер ону да, къатынын да яман сёзлер айтып хорлама сюйген. Юсупов шонда чыдап болмагъан да, чабып уьюне гетген, гьавчу тюбекни алып чыкъгъан. Б. Саралиевни йыкъгъан. Тавсолтановну яралагъан.

Киритине ярайгъан ачгъычлар табып, эшигин де ачып, уручу Огнидеги больницаны медсестрасы Н. деген биревню уьюне гирген. 200 манат акъча, 9600 манатны къадарында алтын маллар, алтын заёмлар урлагъан.

Гьали сёз къатынлагъа излеп табып болмайгъан бек тизив этиклени гьакъында баражакъ. США-да ва Венгрияда чыгъарылагъан шо этиклени бизин республикабыздагъы гьар къайсы къатын да ахырынчы кепеклерин берип алажакъ эди.

500 къатынгиши шо этиклени сатыв-алыв тармакъдан таба алгъан. 13-нчю мартда Магьачкъалада комиссионный юкню — Дагобувторг учун белгиленген юкню — тергеген заманда муна шо къадардагъы этиклер ёкъ болуп къалгъан. Шоланы барысыны да багьасы 25 минг манатдан да артыкъ. Ба-

Сизин адабият байрамы чакъыра!

Артдагъы вакътилерде анадаш адабиятыбызны сююмлю шаирлерибизни, языучуларыбызны халкъ булангъы жанлы байлавлугъу баргъан сайын беклеше баргъанына гьакъ юрекден сююнмей болмайбыз.

Гьар шаирни, гьар языучуну оьзюню айрыча чачыв майданы бар. Шо да — акъ кагъыз. Шо майдангъа олар не чачагъанына, шо майдандан не къайтарагъанына халкъ къарап тура. Дагъы да ачыкъ этип айтгъанда, къалам еслерини яратывчулугъуна, олар язгъан чебер асарлагъа герти гёзден къарайгъан да, герти багьа береген де — халкъ. Шолай болгъан сонг, шаирлени, языучуланы заманда бир сама генг оьлчевде халкъ булан ёлугъа турмагъыны бек уллу маънасы барлыгъы, шолай ёлугъувлар охувчуланы юреклерин ачагъан алтын ачгъыч болуп токътайгъаны оьзлюгюнден англашылып къала.

Гьалиден йыл ярым алда Магьачкъаладагъы Рус театрны уллу залында оьтгерилген къумукъ адабиятны ахшамын алып къойсакъ да, шогъар ачыкъ кюйде шагьатлыкъ эте ва къумукъ халкъ Дагъыстанны Языучуларыны союзуна шо яхшы сиптечилиги учун бек рази къалгъан эди.

Шо саялы болма ярай, Дагъыстанны Языучуларыны союзунда чебер адабиятны пропаганда этеген бюросуну, къумукъ языучуланы секциясыны сиптечилиги булан тангала, 23-нчю мартда, Магьачкъалада А.-П. Салаватовну атындагъы Къумукъ театрда ахшам сагьат 7-де къумукъ адабиятны ахшамы оьтгерилежек. Шонда белгили шаирлер, языучулар булан бирче айтылгъан йырavларыбыз да ортакъчылыкъ этежеклер.

Аявлу охувчулар, сизни анадаш адабиятыбызны байрамы чакъыра!

Промышленный предприятиелерде

Гележекни гёз алгъа тутуп

Алда къаравсуз къалып, бузулуп, чёкмеге турагъан Буйнакскидеги школа - интернатны эски бинасы гьали тамаша арив онгарылгъан. Ону ичиндеги кёп санавдагъы кабинетлер, гиччи - гиччи цехлер, узун догъалар арив оюлар булан накъышлангъан. Шонда гиргендокъ адамда акъ халатлар гийип ишлейген савлукъ сакълавну идарасына гиргенде йимик гьислер тувулуна. Тазалыкъ,

да чыгъарылагъан продукциягъа айрыча тергев бермеге тюше. Ону сан яны бир тетиксиз гьазирленмесе ярамай. Къысгъача, ишге алынагъанлар бары да янлардан тергеле. Олагъа предприятие салагъан шартлар да англатыла.

Гьали филиалда ишлейгенлени санаву 250 адам тюгюл ёкъ. Олар бир нече бригадалагъа бёлюнюп, промышленность учун диодлар, бек тарыкълы болагъан индикатор-

лар этеген предприятиелерине йибериле. Болгарияны заказы булан да мунда кёп диодлар гьазирлене.

Ондан къайры да, бу филиалны коллективи диодлардан радиоэлектроника учун «К-410» деген выпрямителлер онгара. Бу йыл мунда «КЦ-412» деген бирдагъы янгы выпрямитель чыгъарма башлагъан. Шолар уьлкени электроника булан байлавлу продукция чыгъарагъан

нықъ, ишчилер, инженер-техник къуллукъчулар диодланы дагъы да эки тюрлюсюн чыгъармакъ булан шо продукцияны къадарын геттен йылдан эсе 3 миллионгъа артдырмагъа хыял эте. Демек, продукция чыгъарывну къадары да 1 миллион манатгъа артажакъ.

Шо гюн биз ярым проводниклер гьазирлейген янгы предприятиени цехлеринде болуп, ишчилер булан ёлукъ-

саналгъан диодлардан 900 минг гьазирленген. Прессовщиклер Наташа Куличенко, Жагьбат Адилханова, лудильщиклер Шекерханум Алиева, Абашка Сатыбалова этеген ишлени де сан янына яхшы къыймат бериле.

Мен слесарлар Зайнулла Сайитов, Патимат Камилова булан лакъыр эте туруп, олагъа:

— Ярым проводниклени филиалыны гележегин билемисиз? — деп сорагъанда:

— Биз мунда гележекни гёз алгъа тутуп ишлейбиз, — деди.

Гертиден де, Буйнакскиде буссагьат продукция чыгъарып турагъан ярым провод-

Тамаша хабар

ПИЛЛЕНИ ФЕСТИВАЛЫ

Индияда оьтгерилген шо конкурс ариалюкню ва къаркъара гючюню байрамына айлангъан

Промышленный предприятиелерде

Гележекни гёз алгъа тутуп

Алда къаравсуз къалып, бузулуп, чёкмеге турагъан Буйнакскидеги школа - интернатны эсги бинасы гьали тамаша арив онгарылгъан. Ону ичиндеги кёп санавдагъы кабинетлер, гиччи - гиччи цехлер, узун догъалар арив оювлар булан накъышлангъан. Шонда гиргендокъ адамда акъ халатлар гийип ишлейген савлукъ сакълавну идарасына гиргенде йимик гьислер тувулуна. Тазалыкъ, адиллик, гюн чыкъгъанда йимик ярыкъ береген лампочкалар, загьматны культурасыны сьайы этилегенни англата. Бу — Томилинскидеги ярым проводник приборланы заводуну филиалы

— Бизге эсгерилген цехни ишге салмакъ учун кёп айланыш этмеге тюшдю, — дей филиалны баш инженери Сайит Гьайбуллаев. — Бир йылгъа ювукъ къурум ишлени юрютдюк. Эсги бинаны ярашдырып, техника ясавдырывлар гелтирип къурашдырмагъа, кадрлар гьазирлемеге тынч тюгюл эди. Гьали бизин предприятиебиз — шагьарда адамлар ишлеме гелмеге сюеген, гележеги бар предприятиелени бириси.

Гертиден де, шо гюн биз мунда ишге тюшмеге гелген яшоьрюмлер учун конкурс юрюле туруп къаршы болдукъ. Неге тюгюл, филиалда ишлемеге аслу гьалда жагьил уланлар, къызлар къабул этиле. Олар барысы да орта билимли, англавлу адамлар болмагъа герек. Сонг да, мунда чыгъарылагъан продукциягъа айрыча тергев бермеге тюше. Ону сан яны бир тетиксиз гьазирленмесе ярамай. Къысгъача, ишге алынагъанлар бары да янлардан тергеле. Олагъа предприятие салагъан шартлар да англатыла.

Гьали филиалда ишлейгенлени санаву 250 адам тюгюл ёкъ. Олар бир нече бригадалагъа бёлюнюп, промышленность учун диодлар, бек тарыкълы болагъан индикаторлар гьазирлей. Геттен йыл филиалны ишчилери, инженер - техник къуллукъчулары 1,5 миллион манатгъа продукция чыгъарып, планын 101,3 процентге кютген. Демек, олар оьр сан яны булангъы 8 миллион диод чыгъаргъан. Шондан къайры да, 117 минг манатгъа индекаторлар гьазирлеген.

Диод не зат экенни гёргенде, шону гиччи гёлемине къарап тамашалыкъ этмейсен. Айтагъаным шону жыйып, онгарып, терген чыгъаргъынча этилеген оьтесиз назик, увакъ ва четим ишлер шоссагьат тергевню тарта. Техниканы тили булан англатсакъ «КД-223» маркалы диодгъа полупроводник дей, (шо ярым проводник — токну оьтгереген зат). Шолар аслу гьалда КамАЗ, ЗИЛ автомашинлени, тракторланы генераторларына салына. Диодлар чыгъарагъан предприятие Союзда бир тюгюл ёкъ. Шо да мунда, Буйнакскиде, ерлешген. Гьазир диодлар Белоруссияны, Москва областны генераторлар этеген предприятиелерине йибериле. Болгарияны заказы булан да мунда кёп диодлар гьазирлене.

Ондан къайры да, бу филиалны коллективи диодлардан радиоэлектроника учун «К-410» деген выпрямителлер онгара. Бу йыл мунда «КЦ-412» деген бирдагъы янгы выпрямитель чыгъарма башлагъан. Шолар уьлкени электроника булан байлавлу продукция чыгъарагъан предприятиелери учун оьтесиз къыт ва тарыкълы затлар. Шо саялы да бизин уьлкебизни 350-ге ювукъ предприятиесини Буйнакскиде чыгъарылагъан шо продукцияны алмагъа туврадан - тувра дыгъарлары бар.

Халкъгъа тарыкълы малланы чыгъарывну артдырмагъа, шоланы янгыларын ишге салмагъа да чаралар гёрюлген. Мисалгъа айтсакъ, автомашинлени бортларыны сетин тергемеге, шоланы ич ремонтларын этегенде къолламагъа болагъан БАСК-1 деген янгы индикаторну чыгъарывну да гьайы этилип тура.

Бу йылны башлапгъы эки айыны гьасиллерин чыгъаргъанда, филиалны коллективи этген ишлер яман тюгюл. Шо вакътини ичинде 380 минг манатны орнуна 391 минг манатгъа продукция чыгъарылгъан. Халкъгъа тарыкълы малланы гьазирлевню планын артыкълыгъы булан толтургъан. Бу йылгъа олар белгилеген борчлар дагъы да къолай. Айтагъанлыкъ, ишчилер, инженер-техник къуллукъчулар диодланы дагъы да эки тюрлюсюн чыгъармакъ булан шо продукцияны къадарын геттен йылдан эсе 3 миллионгъа артдырмагъа хыял эте. Демек, продукция чыгъарывну къадары да 1 миллион манатгъа артажакъ.

Шо гюн биз ярым проводниклер гьазирлейген янгы предприятиени цехлеринде болуп, ишчилер булан ёлукъгъан сонг, адамлар оьзлеге ишлемеге яратылгъан шартлагъа, алагъан алапаларына рази экенин англадыкъ. Производствону начальниги Рустам Гьюсейнов булан, бригадалар загьмат тёгеген кабинетлеге гирип къарайбыз. Мунда 18 бригада ишлей. Шоланы гьарисине онгъа ювукъ улан ва къыз къуршалгъан. Къолларында оьтесиз назик, гьар тюрлю иш къуралларын булангъы акъ халатлар гийип къаст къылып чалыша.

Загьидат Атаева башчылыкъ этеген бригада КД-223 маркалы диодланы гьазирлей. Шо коллектив мундагъы алдынлы бригадаланы бириси. Олар январь, февраль айланы планларын 104 — 106 процентге кютген. Бригаданы членлери шо четим ва кёп увакъ иши булангъы диодланы жыймагъа яхшы тюшюнген адамлар. Оланы гьариси бир сменада оьзлеге нормада гёрсетилгенинден эсе хыйлы артыкъ иш этип юрюй. Февраль айда янгыз шо бригаданы гючю булан лап яхшыгъа саналгъан диодлардан 900 минг гьазирленген. Прессовщиклер Наташа Куличенко, Жагьбат Адилханова, лудильщиклер Шекерханум Алиева, Абашка Сатыбалова этеген ишлени де сан янына яхшы къыймат бериле.

Мен слесарлар Зайнулла Сайитов, Патимат Камилова булан лакъыр эте туруп, олагъа:

— Ярым проводниклени филиалыны гележегин билемисиз? — деп сорагъанда:

— Биз мунда гележекни гёз алгъа тутуп ишлейбиз, — деди.

Гертиден де, Буйнакскиде буссагьат продукция чыгъарып турагъан ярым проводниклер гьазирлейген Томилинск заводну филиалыны гележеги бар. Шагьарны гюнбатыш ягъасында «Герейавлакъ» деген ерде ону янгы корпусларын къурмагъа 15 гектар ер гёрсетилген.

ГЬ. АТАЕВ.

Бизин уьлкеде спортсменге Социалист Загьматны Игити деген ат биринчилей сав дюньягъа белгили Лев Иванович Яшинге берилген. Оьр савгъат огъар спортну оьсдюрювдеги ва пропаганда этивдеги зор уллу къошуму саялы берилген. Дюньяны айтылгъан вратары 21 йылны узагъында оьзюню Динамо клубу саялы ябушгъан. Милли жыйым команда учун 75 керен ойнагъан. Олимпия чемпиону континентни инг тизив футболисти гьисапда Европаны Кубогуна ва «Алтын топгъа» ес болгъан.

Суратда: Лев Ящин ва хоккейни таныvлу тренери Анатолий Тарасов.

И. Уткин чыгъаргъан сурат. (ТАСС).

...ну да алып улан учгъангюйген. ёкъ болгъан.

+ Студентлени арасында урлайгъанланы санаву кёп болуп бара. Дагъыстан пачалыкъ педагогика институтну общежитиелеринде урулар айрокъда кёп. Гьали-гьалилерде Киров орамны 15 номерли уьйлериндеги общежитиеде 4-нчю курсуну студентини уьстюне гиеген затларын урлап гетген.

+ 12-нчи мартда ДГУ-ну 4 номерли общежитиесинде 17-нчи секциягъа эшикни киритин ачып гирген гишилер 250 манат акъча урлагъан.

+ ОБХСС-ни къуллукъчулары артдагъы вакътилерде оьзлени гьаракатчы-

+ Гьали сёз къатынлагъа излеп табып болмайгъан бек тизив этиклени гьакъында баражакъ. США-да ва Венгрияда чыгъарылагъан шо этиклени бизин республикабыздагъы гьар къайсы къатын да ахырынчы кепеклерин берип алажакъ эди.

500 къатынгиши шо этиклени сатыв-алыв тармакъдан таба алгъан. 13-нчю мартда Магьачкъалада комиссионный юкню — Дагобувторг учун белгиленген юкню — тергеген заманда муна шо къадардагъы этиклер ёкъ болуп къалгъан. Шоланы барысыны да багьасы 25 минг манатдан да артыкъ. Балики, шо этиклени шайтан базарда шайлы уллу багьалагъа сатып да турадыр.

...да. Магьачкъалада А.П. Салаватовну атындагъы Къумукъ театрда ахшам сагьат 7-де къумукъ адабиятны ахшамы оьтгерилежек. Шонда белгили шаирлер, языvчулар булан бирче айтылгъан йыравларыбыз да ортакъчылыкъ этежеклер.

Аявлу охувчулар, сизин анадаш адабиятыбызны байрамы чакъыра!

Тамаша хабар

ПИЛЛЕНИ ФЕСТИВАЛЫ

Индияда оьтгерилген шо конкурс арив юкню ва къаркъара гючню байрамына айлангъан. Онда ортакъчылыкъ этген пиллер гийиниптагъынып чыкъгъан болгъан. Жюриге буса оланы арасындан инг де тийишлисин айырмагъа рагьат болмагъан. Олар пиллени буруну узунлугъуна, юрюйген кююне, чыдамлылыгъына, къуватына гёре айыра болгъан. Джайпур шагьарда оьтгерилеген конкурсда индия пиллер ортакъчылыкъ этген.. Олар бир гюнге, туристлени шагьардан гезетеген ишин де къоюп, гьар йыл оьтгерилеген «пиллени байрамыны» ортакъчылары болгъан. Байрамда арив гийимлер булан безендирилген пиллени чапдыртгъан, ойнатгъан. Инг де къужурлусу, бырынгъы заманлардан берли мердешленип гелеген язбашны къаршылайгъан байрамда пиллер ренклер къатышдырылгъан тюрлю тюсдеги сувланы бирбирине чачып кёп кеп алгъан.

Редактор
С. Н. БАЛНЮЛЛАЕВ.

ТВ

ХАМИСГЮН. 22 МАРТ

I ПРОГРАММА

6.30 120 минут. 8.35 «Эки юрек». Анжела Чумак йырлай. 9.00 Футбол. Европа чемпионланы кубогу. «Днепр» — «Бенфика» (Португалия). 2-нчи бёлюгю. 9.50 «Зилба оьсеген орманлыкъда». Телевизионный чебер фильм. 2-нчи сериясы. 11.15 Л. Бондаренко согъа (баян). 11.25 Яшлар учун (ингилис тилдеги дарс булан бирге). 12.25 Коллаж. 12.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу.

* * *

16.30 «Бизин «Яхсай» совхоз». Гёрсетив фильм. 17.35 Владимир Познер «Донахью ва яшлар» деген программа булан таныш эте. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 Дагъыстан поэзияны сагьифалары. Магьаммат Насруллаев (авар тилде). 19.10 «Дагъыстан» деген программа. 19.30 Политика лакъырлашывлары. Партияны XXVIII съездине КПСС-ни ЦК-сыны платформасын арагъа салып ойлашабыз. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.30 «Адам йыр чыгъаргъан». Шаир Л. Дербенёвну авторлукъ ахшамы. 22.45 Агьамиятлы баянлыкъ. 22.50 Л. Дербенёвну авторлукъ ахшамыны давам этиливю. 00.10 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 «Бары да затны билмеге сюемен». 8.35, 9.35 Биология. 11-нчи класс. 9.05 Испан тил. Охутувну биринчи йылы. 10.05 Испан тил. Охутувну экинчи йылы. 10.35, 11.35 Адабият. 10-нчу класс. 11.05 Илму-англатыв фильмлер. 12.05 «Трускавчанка» деген халкъ бийив ансамблини концерти. 12.35 «Тамаша наслу» деген документли фильм. 13.05 СССР-ни халкъ артисткасы Ц. Такишвили йырлай. 14.10 Б. Чичибабин. «Оьзюмню бир де шаир гьисап этмегенмен». 15.15 «Трактор Т-30а» деген телевизионный илму-англатыв фильм. 15.20 Такрарланагъан телефильм. «Бонивурну юреги». 3-нчю сериясы. 16.25 Псков топурагъы. 17.00 «Хомо дуплекс» деген документли фильмни премьерасы. 17.20 РСФСР-ни халкъ артисти В. Соколовну концерти (кларнет). 18.00 Ритмикалы гимнастика. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 СССР-ни Оьр Советини сессиясында. Перерывинде (20.00) — «Гечегиз яхшы болсун, гиччипавлар!» «Балны сыры».

ЖУМАГЮН, 23 МАРТ

I ПРОГРАММА

6.30 120 минут. 8.30 «Пача бакъа». Мультфильм. 9.00 «Йылны вакътилери». Март ай. 10.00 «Геттен заман гьали де алда». Телевизионный документли фильм. 10.30 Россияны бийивлер ансамблини концерти. 11.10 «Мариам ва Тедеуш». Телевизионный документли фильм. 11.35 Владимир Познер «Донахью ва яшлар» деген программа булан таныш эте. 12.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу.

* * *

16.20 Фильм-концертни программасы. 17.10 «Байлавлукъгъа чыгъабыз». Оьр классларда охуйгъан яшланы КПСС-ни обкомуну секторуну заведующийи Д. И. Агьматханов булангъы ёлугъуву. 18.00 Тавланы кюйлери ва макъамлары. Абдулмалик Вагьабов йырлай. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 «Дагъыстан» деген информация-публицистика программа. 19.35 «Сирена». 19.50 «Къызыл халчада уьчев» деген телевизионный спектакль. Автору — Р. Солнцев. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.30 Язлыкъ замангъа гёчюв. 21.40 «Шулай болгъан... болгъан...» 22.00 «Къарав». 23.45 Гюнню сеси.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 Бары да затны билме сюемен. Киножурнал. 8.35, 9.35 Музыка. 3-нчю класс. Э. Григ. «Пьер Гюнт». 9.05 Ингилис тил. Охутувну биринчи йылы. 10.05 Ингилис тил. Охутувну экинчи йылы. 10.35, 11.35 География. 6-нчы класс. 11.05 Мамам, папам ва мен. 12.05 Яшлар учунгъу фильм. «Ингилисчеден таржума». 14.05 «Дедуровка» деген документли фильм. 14.25 ВДНХ-да уьч ёлугъув. 15.05 Такрарланагъан кинофильм. «Бонивурну юреги». 4-нчю сериясы. 15.50 «Уфукъ». Киноальманах. 17.45 Дагъыстан АССР-ни йырлар ва бийивлер пачалыкъ ансамблини концерти. 18.20 «Адамланы сюючю учун яратмакъ». Помидор оьсдюрювню янгы къайдасы гьакъындагъы телевизионный очерк (информация). 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 СССР-ни Оьр Советини сессиясында. Перерывинде (20.00) — «Гечегиз яхшы болсун, гиччипавлар!» «Муха-Цокотуха».

РАДИО

ХАМИСГЮН, 22 МАРТ

7.15 «Тангчолпан». 17.00 Янгы хабарлар. 17.20 «Сув байлыкъланы сакълайгъанланы гьакъында берилиш. 17.40 — 18.00 Яшоьрюмлер учунгъу берилиш.

ЖУМАГЮН, 23 МАРТ

7.15 «Тангчолпан». 17.00 Янгы хабарлар. 17.20 «Топуракъны — сабанчылагъа». Берилиш 17.35 — 18.00 Юртлу загьматчылар учунгъу концерт.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:
367007, Магьачкъала, Комсомол проспекти, 61.

ТЕЛЕФОН НОМЕРЛЕРИ: редакторну заместителине — 7-24-96, жаваплы секретаргъа ва партия бёлюгюне — 7-28-76, юрт хозяйство бёлюгюне — 7-23-72, кагъызлар ва информация бёлюгюне — 7-28-85, культура ва промышленность бёлюклерине — 7-22-01, издательствогъа — 7-51-92, бухгалтериягъа — 7-30-94.

Газета отпечатана офсетным способом в типографии издательства Дагестанского обкома КПСС. (Комсомольский проспект, 61).